

RUOTSI

Välkommen till Finland

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Arbets- och näringsministeriet

PB 32, 00023 Statsrådet

Tfn +358 29 516 001

www.tem.fi

ANM guide och övriga publikationer 2022:4 SV,
Välkommen till Finland

ISSN 2342-7914 (inbunden)

ISBN 978-952-327-748-9

ISSN 2342-7922 (nätpublikation)

ISBN 978-952-327-764-9

Innehåll: www.infofinland.fi

Layout: Sissy Oy

Tryckeri: Grano Oy, 4/2022

Välkommen till Finland!

I din hand håller du en guide som ska hjälpa dig under din första tid i Finland. Guiden innehåller bland annat information om boende, arbete och myndigheter. Här finns också grundläggande information om det finländska samhället. Guiden har sammanställts utifrån webbplatsen InfoFinland. Där hittar du mer information om de ämnen som tas upp i guiden.

Finland har en särskild lag för att främja invandrades integration. Enligt lagen ska varje person som flyttar till Finland ges information om livet i Finland och om det finländska samhället. Om all information i guiden inte är aktuell för dig just nu, bevara guiden. Det kan hända att du behöver den senare. Utöver denna guide får du också andra former av rådgivning och handledning för att du så snabbt och lätt som möjligt ska bli hemmastadd i Finland. I många frågor får du mer information av din egen kommun eller på kommunens egen sida på webbplatsen InfoFinland.

Välkommen att bli en del av det finländska samhället!

Mer information:

Webbtjänsten InfoFinland: infofinland.fi

Guiden Välkommen till Finland online: tem.fi/tervetuloa-suomeen

Innehåll

1. Flytta till Finland	9
1.1. EU-medborgare	9
Registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare	12
1.2. Icke EU-medborgare	13
Arbeta i Finland	13
Till Finland som företagare	13
Att studera i Finland	15
Famijemedlem i Finland	16
Fortsatt uppehållstillstånd	16
Permanent uppehållstillstånd	17
Problem med uppehållstillståndet	17
1.3. Nordisk medborgare	17
1.4. Registrering som invånare	18
Hemkommun i Finland	19
2. Livet i Finland	21
2.1. Att bosätta sig i Finland	21
Integration i Finland	21
Vardagslivet i Finland	23
Prisnivån i Finland	24
Behöver du en tolk?	24
Den sociala tryggheten i Finland	25
Finskt medborgarskap	26
2.2. Arbete och entreprenörskap	27
Arbete i Finland	27
Utländsk examen i Finland	29
Arbetstagarens rättigheter och skyldigheter	30
Anställningsvillkor och lön i Finland	30
Semester	31

Arbetarskydd	31
Om du blir sjuk.....	31
Familjeledighet.....	31
Arbetsintyg	31
Att grunda ett företag i Finland	32
Beskattning.....	32
Om du blir arbetslös.....	34
Den finländska arbetskulturen.....	35
2.3. Finska och svenska språket	37
Varför skulle jag lära mig finska eller svenska?.....	37
Studier i finska	37
Finska språket på internet	38
Officiellt intyg över språkkunskaper	38
Det svenska språket i Finland	39
2.4. Boende	40
Boende i Finland	40
Hysesbostad.....	40
Hysesavtal	42
Köpa bostad.....	42
Bostadsbidrag	43
Rättigheter och skyldigheter för boende	43
Säkerhet i hemmet	46
Avfall och återvinning.....	48
2.5. Utbildning	49
Det finländska utbildningssystemet.....	49
2.6. Hälsa	52
Hälsovårdstjänster i Finland.....	52
Barns hälsa.....	54
Tandvård	56
Mental hälsa.....	56
Läkemedel.....	57

2.7. Familj	58
När ett barn föds i Finland	58
Balans mellan familjeliv och arbete	58
2.8. Problematiska situationer	59
Ekonomiska problem	59
Diskriminering och rasism	60
Brott	61
Våld	62
Människohandel och tvångsarbete	63
2.9. Fritid	64
Bibliotek	64
Motion	64
Att röra sig i naturen	64
Föreningar	66
3. Information om Finland	69
3.1. Grundläggande information om Finland	69
Kort om Finland	69
Trafiken i Finland	70
Medier i Finland	72
Kulturer och religioner i Finland	72
Val och röstning i Finland	74
Lagar och rättigheter	74
Jämställdhet och jämlikhet	75
Viktiga myndigheter	76

1. Flytta till Finland

1.1. EU-medborgare

Om du är medborgare i ett EU-land behöver du inget uppehållstillstånd i Finland. Om du bor i Finland över tre månader, måste du registrera din uppehållsrätt.

Detsamma gäller medborgare i Schweiz och Liechtenstein. Du kan resa till Finland om du har ett giltigt ID-kort eller pass. Du har rätt att arbeta, driva ett företag och studera i Finland med lika villkor som finska medborgare. Du måste själv trygga din försörjning i Finland.

Du kan vistas i Finland högst tre månader i sträck utan att registrera din uppehållsrätt. Om du vill stanna kvar i Finland och registrera dig som invånare, ska du ha ett jobb eller ett aktivt företag, en studieplats, ett långvarigt familjeband eller tillräckliga medel.

Om du flyttar till Finland för att bo här stadigvarande i minst ett år och vill ha en hemkommun, anmäl flytten till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (Digi- ja väestötietovirasto). Om du har en hemkommun (kotikunta) i Finland, har du vanligen rätt att använda dig av den kommunens tjänster.

Om du vistas i Finland tre månader utan avbrott behöver du inte ansöka om registrering av uppehållsrätten. Vistelsetiden på tre månader räknas alltid från det att du varit utanför Finlands gränser.

Arbeta i Finland

- Som EU-medborgare behöver du inget arbetstillstånd i Finland. Du kan börja jobba direkt när du har kommit till landet.
- Hämta ett skattekort på den närmaste skattebyrån och lämna kortet till din arbetsgivare. Din arbetsgivare behöver kortet för utbetalning av lön och för beskattningen.
- Du behöver en finländsk personbeteckning. Ansök om den hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller hos skattebyrån. Ta med dig ett giltigt ID-kort eller pass samt ett arbetsavtal.
- Om du ska jobba i Finland i mer än tre månader ska du ansöka om registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare i Migrationsverkets tjänst Enter Finland eller på Migrationsverkets närmaste tjänsteställe.
- Om du flyttar till Finland för att bo här stadigvarande i minst ett år och vill ha en hemkommun, anmäl flytten till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om du har en hemkommun i Finland, har du vanligen rätt att använda dig av den kommunens tjänster.

Om du kommer till Finland från utlandet för att arbeta, behöver du en finländsk personbeteckning. Personbeteckning kan du få från:

- Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata,
- skattebyrån eller
- Migrationsverket samtidigt som du registrerar uppehållsrätten för EU-medborgare.

Alla som arbetar i Finland ska ha ett skattekort (verokortti). Om du jobbar inom byggbranschen behöver du också ett skattenummer. Du kan få skattekort och skattenummer på skattebyrån.

Till Finland som företagare

- Som EU-medborgare kan du starta ett företag i Finland om du är stadigvarande bosatt i ett land som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Också ett utländskt företag kan starta verksamhet i Finland.
- Gör etableringsanmälan om etablering av företagsverksamheten till Patent- och registerstyrelsens handelsregister och till Skatteförvaltningen.
- Om du ska vistas i Finland i mer än tre månader ska du ansöka om registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare i Migrationsverkets tjänst Enter Finland eller på Migrationsverkets närmaste tjänsteställe.
- Om du flyttar till Finland för att bo här stadigvarande i minst ett år och vill ha en hemkommun, anmäl flytten till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om du har en hemkommun i Finland, har du vanligen rätt att använda dig av den kommunens tjänster.

Att studera i Finland

- Som EU-medborgare kan du ansöka om studieplats vid en läroanstalt som är godkänd i Finland.
- Om dina studier i Finland tar mer än tre månader ska du ansöka om registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare i Migrationsverkets tjänst Enter Finland eller på Migrationsverkets närmaste tjänsteställe.
- Om du flyttar till Finland för att bo här stadigvarande i minst ett år och vill ha en hemkommun, anmäl flytten till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om du har en hemkommun i Finland, har du vanligen rätt att använda dig av den kommunens tjänster.

Familjemedlem i Finland

- Om du är EU-medborgare och flyttar till Finland för att bo hos en familjemedlem ska du ansöka om registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare på grund av familjeband i Migrationsverkets tjänst Enter Finland eller på Migrationsverkets tjänsteställe.
- Om du inte är EU-medborgare men din familjemedlem som bor i Finland är EU-medborgare, behöver du ett uppehållskort för en familjemedlem till en EU-medborgare. Ansök om det i Migrationsverkets tjänst Enter Finland eller på Migrationsverkets tjänsteställe.
- Om du flyttar till Finland för att bo här stadigvarande i minst ett år och vill ha en hemkommun, anmäl flytten till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Om du har en hemkommun i Finland, har du vanligen rätt att använda dig av den kommunens tjänster.

Registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare

Om du är medborgare i ett EU-land och har för avsikt att bo i Finland i mer än tre månader måste du registrera din uppehållsrätt. Ansök om registrering av uppehållsrätten för EU-medborgare inom tre månader från datumet för din inresa.

Registreringen hos Migrationsverket är inte samma sak som registreringen av din bosättningsort i befolkningsdatasystemet vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (Digi- ja väestötietovirasto). Om din sammanhängande vistelse i Finland är kortare än tre månader behöver du inte registrera vistelsen vid Migrationsverket. Vistelsetiden på tre månader räknas alltid från det att du varit utanför Finlands gränser.

1.2. Icke EU-medborgare

Arbeta i Finland

Om du ska arbeta i Finland och du är medborgare i något annat land än EU-länderna eller de nordiska länderna behöver du ett uppehållstillstånd. Du måste ansöka om uppehållstillstånd innan du kommer till Finland.

Innan du kan få ett uppehållstillstånd måste du hitta ett jobb i Finland. När du har hittat ett jobb kan du ansöka om uppehållstillstånd.

För att kunna arbeta i Finland behöver du vanligen antingen ett uppehållstillstånd för arbetstagare eller något annat av uppehållstillstånd för förvärvsarbete. Arten av det arbete du ska utföra påverkar typen av tillstånd.

Till Finland som företagare

Om du vill vara företagare i Finland och du är medborgare i något annat land än EU-länderna eller de nordiska länderna, behöver du ett uppehållstillstånd för företagare. Om du vill grunda ett uppstarts företag i Finland, behöver du ett uppehållstillstånd för uppstarts företagare. Du måste ansöka om uppehållstillstånd innan du kommer till Finland.

Din företagsverksamhet ska vara lönsam och dina inkomster från företagsverksamheten måste ge dig en tryggad försörjning. Om ditt företag är ett uppstarts företag som inte ännu har omsättning, kan du bevisa en tillräcklig utkomst med övriga inkomster.

Upphållstillstånd beviljas inte på grund av att du äger ett företag. Du behöver jobba i ditt företag i Finland för att kunna få ett uppehållstillstånd.

Upphållstillstånd för företagare

Du måste registrera ditt företag i Patent- och registerstyrelsens (Patentti- ja rekisterihallitus) handelsregister innan du ansöker om uppehållstillstånd för företagare. Om du är en privat näringsidkare, det vill säga du har en firma, behöver du ett FO-nummer (Y-tunnus) för uppehållstillstånd. Om du ansöker om ditt första uppehållstillstånd och inte ännu har kommit till Finland, behöver du inget FO-nummer.

Ansökan om uppehållstillstånd behandlas i två steg. Först bedömer NTM-centralen (Närings-, trafik- och miljöcentralen, ELY-keskus) ditt företags lönsamhet bland annat utifrån affärsverksamhetsplanen och finansieringen. Därefter fattar Migrationsverket beslut om uppehållstillstånd.

På Migrationsverkets webbplats hittar du mer information om uppehållstillstånd för företagare.

Upphållstillstånd för uppstartsföretagare

Om du vill grunda ett uppstartsföretag i Finland kan du ansöka om uppehållstillstånd för uppstartsföretagare som är avsett för tillväxtföretagare. För att få uppehållstillstånd för uppstartsföretagare måste du ha en konkret affärsverksamhetsplan.

Ansökan om uppehållstillstånd för uppstartsföretagare är indelat i två steg.

- Först måste du få ett positivt utlåtande från Business Finland. Business Finland bedömer ditt företags affärsmodell, kunnande och förmåga att få verksamheten att växa. Du kan inte få uppehållstillstånd för uppstartsföretagare utan ett positivt utlåtande från Business Finland.
- När du har fått ett positivt utlåtande från Business Finland kan du ansöka om uppehållstillstånd för uppstartsföretagare hos Migrationsverket. Business Finlands utlåtande är giltigt två månader.

Du hittar anvisningar och mer information om ansökan om uppehållstillstånd för uppstartsföretagare på Migrationsverkets och Business Finlands webbplatser.

Att ansöka om uppehållstillstånd

Ansök om uppehållstillstånd för företagare eller uppehållstillstånd för uppstartsföretagare på nätet via tjänsten Enter Finland. När du gjort ansökan ska du besöka Finlands beskickning närmast dig för att styrka din identitet och visa upp original exemplaren av ansökningsbilagorna. Du ska besöka beskickningen inom tre månader efter att ha gjort ansökan på internet. Ansökan kan behandlas först när du har besökt beskickningen. Du måste boka en tid hos beskickningen i förväg.

Att studera i Finland

Om du ska studera i Finland i över 90 dagar och du är medborgare i något annat land än EU-länderna eller de nordiska länderna behöver du ett uppehållstillstånd. Du måste ansöka om uppehållstillstånd innan du kommer till Finland.

Innan du kan få ett uppehållstillstånd måste du skaffa dig en studieplats i Finland. När du har blivit antagen till en läroanstalt i Finland kan du ansöka om uppehållstillstånd.

Studieplatsen ska uppfylla ett av följande villkor:

- studierna leder till yrke eller examen
- du deltar i ett utbytesprogram mellan läroanstalter eller något annat utbytesprogram
- du avlägger en kompletterande utbildning eller en specialutbildning som hör till din examen.

Du kan ansöka om studieplats i skolornas gemensamma ansökan på våren eller hösten. Till vissa utbildningar är den gemensamma ansökan (yhteishaku) redan i januari. Ta i god tid reda på när du kan ansöka om en studieplats.

När du avslutar dina studier

Om du inte har en arbetsplats, kan du ansöka om uppehållstillstånd för arbetssökande eller för att starta ett företag. Du kan då få ett uppehållstillstånd för högst ett år. Du ska ansöka om tillståndet innan ditt uppehållstillstånd för studerande går ut. Du kan börja arbeta så snart du får ett jobb.

Om du har avlagt examen i Finland och hittat en arbetsplats, kan du ansöka om uppehållstillstånd på grund av arbetet. Om du har lämnat Finland efter examen kan du ändå ansöka om uppehållstillstånd på grund av avlagd examen. Du måste ha ett undertecknat arbetsavtal eller bindande arbetserbjudande.

Familjemedlem i Finland

Alla familjemedlemmar kan inte få uppehållstillstånd. Vanligtvis kan man få uppehållstillstånd om man är maka/make, registrerad partner, sambo eller minderårigt barn till en person som är bosatt i Finland eller förälder till ett minderårigt barn som är bosatt i Finland.

Fortsatt uppehållstillstånd

Om giltighetstiden för ditt uppehållstillstånd snart går ut och du vill förlänga din vistelse i Finland behöver du ett nytt, tidsbegränsat uppehållstillstånd. Det är viktigt att du ansöker om fortsatt uppehållstillstånd innan ditt tidigare uppehållstillstånd går ut. Du kan endast ansöka om fortsatt uppehållstillstånd om du befinner dig i Finland.

Om ditt tidigare uppehållstillstånd går ut under behandlingen av din ansökan får du uppehålla dig i Finland och vanligtvis har du även rätt att arbeta under den tid som ansökan behandlas. Om du ansöker om fortsatt uppehållstillstånd först efter att ditt tidigare uppehållstillstånd gått ut, får du uppehålla dig i Finland under tiden då ansökan behandlas men har inte rätt att arbeta innan du erhållit fortsatt uppehållstillstånd.

Migrationsverket beviljar dig fortsatt uppehållstillstånd om grunden som ditt första tillsånds baserades på fortfarande gäller. Du kan även ansöka om fortsatt uppehållstillstånd med någon annan grund än det första uppehållstillståndet. Kom ihåg att du måste uppfylla kriterierna för detta uppehållstillstånd.

För att kunna få ett fortsatt uppehållstillstånd i Finland, måste du ha tillräckliga inkomster för din försörjning. Om även dina familjemedlemmar ansöker om fortsatt uppehållstillstånd gäller kravet om tillräckliga inkomster dem. I vissa fall slopar Migrationsverket kravet om tillräckliga inkomster. På Migrationsverkets webbplats kan du kontrollera vem som ska ha inkomster och hur stora inkomsterna ska vara.

Permanent uppehållstillstånd

Du kan få permanent uppehållstillstånd (P), om

- du bott i Finland i minst fyra år med A-tillstånd och
- inte under tiden har bott utomlands i över två år och
- villkoren för beviljande av permanent uppehållstillstånd fortfarande existerar

Problem med uppehållstillståndet

Om du har problem eller oklarheter med uppehållstillståndet, kan du ta kontakt med följande instanser för att be om råd:

- Migrationsverket (Maahanmuuttovirasto)
- Finlands beskickningar utomlands
- Handlednings- och rådgivningstjänsterna för invandrare i din egen kommun i Finland
- Flyktingrådgivningen (Pakolaisneuvonta)
- Rättshjälpsbyråerna

1.3. Nordisk medborgare

Om du är medborgare i ett nordiskt land och flyttar till Finland, behöver du inte ansöka om uppehållstillstånd eller motivera din vistelse i Finland. Du kan arbeta, driva ett företag eller studera i Finland med lika villkor som finländska medborgare.

Om du ska bo i Finland i högst sex månader, behöver du inte göra några anmälningar till myndigheterna i Finland.

Om du ska bo i Finland i mer än sex månader, registrera dig på Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas serviceställe.

Fyll i blanketten Registrering av utlänning på förhand. Ta den personligen till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas serviceställe och ta även med ditt officiella identitetskort eller ditt giltiga pass.

1.4. Registrering som invånare

Om du flyttar till Finland för att bo här stadigvarande registreras du i det finländska befolkningsdatasystemet. Du får samtidigt även en finländsk personbeteckning. Om du vill ha en hemkommun måste du i allmänhet besöka Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Alla utlänningars adress kan inte sparas i befolkningsdatasystemet. Registrering kan göras endast om villkoren för registrering uppfylls.

Finländsk personbeteckning

Personbeteckningen är en nummerserie med elva siffror som bildas baserat på ditt födelsedatum och ditt kön.

Du behöver en personbeteckning när du sköter ärenden hos exempelvis myndigheter, banker och med din arbetsgivare. Ingen kan ha samma personbeteckning som du. Du får en personbeteckning när du registreras i befolkningsdatasystemet.

Du kan få en personbeteckning om du lagligt vistas i Finland. En laglig vistelse kan grunda sig på till exempel ett uppehållstillstånd, fri rörlighet för EU-medborgare, ett visum eller visumfrihet. Dessutom krävs det att ett av följande villkor uppfylls:

- Du behöver en personbeteckning för arbete, studier eller en motsvarande orsak som äger rum i Finland.
- Din familjemedlem har redan en registrerad adress i Finland.
- Migrationsverket har beviljat dig ett uppehållstillstånd eller uppehållskort eller registrerat din uppehållsrätt för EU-medborgare i Finland.

Du kan be om registrering och personbeteckningen hos:

- Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
- skattebyrån, om du behöver personbeteckningen för beskattningen.

Även Migrationsverket beviljar vanligtvis personbeteckningen när det fattar beslut om uppehållstillstånd eller uppehållsrätt för EU-medborgare eller uppehållsrätt för familjemedlem till en EU-medborgare.

Om du har fått en personbeteckning från Migrationsverket eller Skatteförvaltningen men vill att din adress och uppgifterna om dina familjeförhållanden sparas i befolkningsdatasystemet, måste du be om registrering av dem hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Hemkommun i Finland

Kommunerna tillhandahåller många tjänster för sina invånare. Till kommunens tjänster hör till exempel hälsovård, utbildning och småbarnspedagogik. Om du har en hemkommun i Finland, har du vanligen rätt att använda dig av den kommunens tjänster.

Det lönar sig för dig att utreda om du och de andra medlemmarna i din familj har rätt till en hemkommun i Finland. Rätten till en hemkommun i Finland bestäms enligt hemkommunslagen. Vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på din hemort kan du ta reda på om du har rätt till en hemkommun i Finland.

För att du ska kunna få en hemkommun i Finland måste du flytta till och vara stadigvarande bosatt i Finland. Om du bor i Finland tillfälligt, till exempel om du flyttar till Finland för studier eller jobb under högst ett år, kan du vanligen inte få en hemkommun i Finland.

2. Livet i Finland

2.1. Att bosätta sig i Finland

Integration i Finland

I Finland finns olika tjänster som hjälper dig att etablera dig, hitta sysselsättning och lära dig språket. Sådana tjänster är till exempel den inledande kartläggningen, integrationsplanen och integrationsutbildningen. Också dina familjemedlemmar kan ha rätt till dessa tjänster om de flyttar till Finland med dig.

Integrationsfrämjande tjänster

Invandrarrådgivning

Arbets- och näringsbyråerna och kommunerna tillhandahåller invandrarrådgivning. De hjälper dig att integrera dig i Finland. Rådgivarna ger dig information om t.ex.

- integration och integrationsfrämjande tjänster
- arbetslivet
- utbildning och studier.

Inledande kartläggning

Vid den inledande kartläggningen utvärderar myndigheten med dig vilka tjänster som kan främja din integration. Vid den inledande kartläggningen utreder myndigheten till exempel din utbildning, din arbetserfarenhet och dina språkkunskaper. Arbets- och näringsbyrån eller kommunen gör den inledande kartläggningen. Den kan också göras på ett annat ställe, till exempel vid en läroinrättning. Detta beror på vilken kommun du bor i.

Du kan begära en inledande kartläggning av till exempel arbets- och näringsbyrån eller din hemkommun. Invandrarrådgivningen ger dig närmare information om den inledande kartläggningen och hur den ordnas i din hemkommun.

Integrationsplan

Om du behöver stöd för din integration, utarbetar myndigheten med dig en integrationsplan efter den inledande kartläggningen. Integrationsplanen görs åtminstone om du

- är arbetslös arbetssökande eller
- får utkomststöd eller
- inte har fyllt 18 år och inte har en vårdnadshavare i Finland.

I integrationsplanen antecknas åtgärder som främjar din integration. Planen kan till exempel inkludera studier i finska, andra studier eller arbetspraktik. Du kan göra upp en integrationsplan tillsammans med en arbetskraftsrådgivare på TE-byrån eller inom sysselsättningstjänsterna eller på socialbyrån i din hemkommun.

Integrationsplanen ska utarbetas senast tre år efter att du fått ditt första uppehållstillstånd eller din uppehållsrätt registrerades. Integrationsplanens längd beror på hur lång tid du behöver stöd för din integration. Integrationsplanen gäller vanligen i högst tre år. I vissa specialfall kan den gälla i fem år.

När en integrationsplan har utarbetats för dig, är det viktigt att du följer planen.

Om du har en arbetsplats kan din arbetsgivare eventuellt stödja din integration. Arbetsgivaren kan till exempel söka dig en kurs i finska. Fråga mer om detta från din arbetsgivare.

Integrationsutbildning

När en integrationsplan utarbetats kan du få integrationsutbildning som ordnas av olika läroanstalter. Arbets- och näringsbyrån eller kommunen hänvisar dig till integrationsutbildningen. Integrationsutbildningen omfattar vanligen studier i finska eller svenska. I utbildningen bekantar du dig med det finländska samhället och arbetslivet och den finländska kulturen.

Vardagslivet i Finland

Bankkonto

Du behöver ett bankkonto för att sköta din dagliga ekonomi. Det lönar sig att jämföra tjänsterna och priserna som olika banker tillhandahåller så att du hittar det alternativ som är förmånligast för dig.

När du öppnar ett bankkonto behöver du ett pass, ett identitetskort för utlänningar eller någon annan officiell identitetshandling. Om du saknar pass eller ett identitetskort för utlänningar kan du ta reda på vilken typ av identitetshandling banken kan godta. Vissa banker godtar främlingspass, som de finska myndigheterna har utfärdat, resedokument för flykting eller någon annan identitetshandling som kan godtas som resedokument. I vissa fall kan banken även kräva andra utredningar av identiteten, om du har en notering i din handling som anger att din identitet inte har kunnat fastställas.

När du öppnar ett bankkonto lönar det sig att även skaffa webbankkoder. Med hjälp av webbankkoderna kan du till exempel uträtta många myndighetsärenden på nätet. För dessa koder gäller dock hårdare krav än för öppning av ett bankkonto. I vissa fall kan du alltså inte få webbankkoder även om du har ett bankkonto.

Identitetskort för utlänningar

Polisen kan utfärda dig ett identitetskort för utlänningar om du har identifierats och din identitet har verifierats på ett tillförlitligt sätt. Din identitet kan verifieras från en handling som styrker identiteten. Om du inte har en sådan handling, kan dina fingeravtryck jämföras med de fingeravtryck som lagrats i uppehållstillståndskortet eller uppehållskortet. Dessutom krävs att:

- du har ett giltigt uppehållstillstånd eller uppehållskort eller att din uppehållsrätt är registrerad,
- du har hemkommun i Finland och
- uppgifter om dig har registrerats i befolkningsdatasystemet.

Försäkringar

När du har en bostad är det bra att teckna en hemförsäkring. Hemförsäkringen ersätter till exempel skador på möbler och andra ägodelar. Hyresvärdarna förutsätter i allmänhet att man tecknar en hemförsäkring för hyresbostaden. Det lönar sig att be flera olika försäkringsbolag om en offert. Om du använder en egen bil ska du enligt lagen ha en trafikförsäkring.

Telefon

När du tecknar ett telefonabonnemang i Finland får du ett finskt telefonnummer. Många företag erbjuder telefonabonnemang. För att teckna ett abonnemang behöver du ett finländskt identitetsnummer och du måste ha en adress i Finland. Du ska vanligtvis även kunna visa ditt betalningsbeteende, dvs. uppgifter som visar att du har betalat dina räkningar och inte har några betalningsanmärkningar. I annat fall måste du betala abonnemanget i förskott.

Internet

Du får en Internetanslutning hem till dig genom att teckna ett avtal med en Internettjänsteleverantör. Det lönar sig att jämföra olika tjänsteleverantörers priser innan man ingår ett avtal. I Finland finns många företag som erbjuder olika typer av Internetanslutningar. Dessa företag hittar till exempel genom sökning på nätet när du skriver "internetliittymä" i sökmaskinens sökfält. Anslutningarnas priser varierar mycket.

Prisnivån i Finland

I Finland är lönerna, levnadskostnaderna och skatterna något högre än genomsnittet i EU. Många tjänster finansieras emellertid med skattemedel och är därför förmånligare för invånarna än i många andra länder.

Behöver du en tolk?

Om du måste sköta ärenden med finländska myndigheter, men inte kan finska eller svenska och det inte heller finns något annat språk som både du och myndigheten talar, kan du i vissa fall ha rätt till tolkning. Då beställer myndigheten tolken och betalar för tolkningen.

Myndigheten kan ordna och betala tolkningen när det gäller skötsel av ärenden som behandlas på myndighetens initiativ. Detta är dock inte alltid möjligt. Om du behöver en tolk för den inledande kartläggningen och integrationsplanen, måste myndigheten beställa en tolk. Du kan på förhand fråga myndigheten om detta.

Om du själv bokar tolken och betalar tolkningen, kan du anlita en tolk när som helst.

Tolken har som uppgift att tolka det som du och myndigheten säger. Tolken sköter inga andra uppgifter utöver tolkningen. Han eller hon kan således inte hjälpa dig med annat. Tolken är en neutral, utomstående person som varken är på din eller på myndighetens sida.

Många företag erbjuder tolktjänster. Du kan söka dessa företag med hjälp av till exempel sökmotorer på internet. På Finlands översättar- och tolkförbunds webbplats finns en söktjänst där du kan söka en tolk eller översättare.

Den sociala tryggheten i Finland

Den sociala tryggheten i Finland är avsedd att ge människor en tillräcklig försörjning i olika livssituationer. Du kan behöva ekonomiskt stöd till exempel om du blir sjuk eller får ett barn. Du kan ha rätt till stöd om du arbetar eller bor stadigvarande i Finland.

Här finns information om den bosättningsbaserade sociala tryggheten som hör till FPA:s ansvarsområde. Dessutom sköts den sociala tryggheten i Finland av kommunerna, arbetslöshetskassorna, arbetspensionsanstalterna och andra försäkringsanstalter.

FPA betalar förmåner till bland andra barnfamiljer, arbetslösa, studerande, personer med funktionsnedsättning och dem som har en långtidssjukdom eller behöver rehabilitering. Man kan i vissa situationer även ansöka om stöd till boendekostnader.

Om du är sjukförsäkrad i Finland får du ett FPA-kort. När du visar kortet får du på apoteken och många privata läkarstationer ersättning för dina kostnader. Då betalar du endast för självriskdelen i räkningen.

Grunderna för FPA:s bidrag definieras i lagen. När du ansöker om en förmån, utreder FPA om du har rätt till FPA:s förmåner. På detta inverkar ditt stadigvarande boende och arbete i Finland. Varje sökandes livssituation behandlas individuellt när FPA fattar beslut om bidrag.

Sökandens livssituation och behov av understöd är ofta mycket olika. Därför varierar även bidragens belopp och grunder. Du ska alltid utreda din egen situation individuellt.

Rätten till FPA:s förmåner

Huvudregeln är att om du bor stadigvarande i Finland, kan du få FPA:s förmåner. Vad stadigvarande boende betyder definieras i lagen.

Du kan också få rätt till FPA:s förmåner genom att arbeta i Finland.

Har du rätt till förmåner? På detta inverkar om du flyttar till Finland från

- ett land inom Europeiska unionen (EU), ett land inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), Storbritannien eller Schweiz eller
- från något annat land.

Huruvida du får förmåner påverkas dessutom av om du flyttar till Finland till exempel som

- arbetstagare eller företagare
- studerande
- familjemedlem
- utsänd arbetstagare.

Rätt till FPA:s förmåner kräver stadigvarande boende eller arbete i Finland

När du flyttar till Finland bedömer FPA alltid först om din flytt till Finland är stadigvarande boende i den mening som avses i lagstiftningen om social trygghet.

Om din flytt till Finland inte anses vara stadigvarande, kan du ändå ha rätt till FPA:s förmåner på grund av att du arbetar.

Finskt medborgarskap

Du kan ansöka om finskt medborgarskap när du har fyllt 18 år, har bott permanent i Finland i tillräckligt många år, har nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i finska eller svenska eller motsvarande kunskaper i finskt eller finlandssvenskt teckenspråk och din identitet är tillförlitligt utredd. Det finns också andra villkor; till exempel måste du kunna visa hur du försörjer dig. Du kan samtidigt ansöka om medborgarskap för ett minderårigt barn som du har vårdnaden om.

2.2. Arbete och entreprenörskap

Arbete i Finland

Som du söker jobb i Finland, läs jobbannonser, skapa nätverk, upprätthåll dina kunskaper och kontakta direkt arbetsplatser som du är intresserad av. Det lönar sig också att studera finska eller svenska.

Lediga jobb

Sök lediga jobb på jobbförmedlingssidor på internet, i tidningar eller på sociala medier (till exempel Facebook och LinkedIn). Du hittar jobbförmedlingssidor när du skriver "avoimet työpaikat" (lediga jobb) i sökmotorns sökfält.

Skapa nätverk och upprätthåll ditt kunnande

Du har nytta av nätverk när du söker jobb. Identifiera och dra nytta av dina nätverk. Lärare, studiekamrater, bekanta, tidigare kollegor och chefer kan också ingå i ditt nätverk.

Var aktiv. Upprätthåll ditt kunnande, följ aktuella händelser och nyheter i din bransch, delta i kompletteringsutbildning och utveckla tidigare kunskaper.

Lär dig finska eller svenska

När du kan språket är det lättare för dig att hitta jobb och sköta dina ärenden i det finländska samhället. Du kan studera finska och svenska på olika kurser eller på egen hand via internet.

Utnyttja sociala medier i jobsökningen

Sociala nätverk på internet, såsom Facebook och LinkedIn, är bra verktyg för jobsökningen. Många arbetsgivare använder även Twitter som kommunikationskanal. I tjänsterna kan du söka information om lediga jobb och bygga upp fackliga nätverk. Du kan få viktig information om olika organisationers verksamhet och aktuella händelser i olika branscher eller delta i diskussioner.

Kontakta arbetsgivarna direkt

Du kan kontakta intressanta organisationer direkt och fråga om de har lediga jobb. De flesta jobben är dolda jobb. De annonseras inte ut öppet, utan arbetsgivarna söker arbetstagare via sina egna nätverk. Du kan ringa en arbetsgivare direkt eller skicka en öppen ansökan via e-post. Ofta kan du även skicka in en öppen ansökan via företagets webbplats.

Arbetsförmedlingstjänster

Du kan även söka jobb via företag som erbjuder arbetsförmedlingstjänster. Arbetet kan vara kortvarigt, men det kan ge dig värdefull erfarenhet och du kan utvidga dina nätverk. Du ingår ett avtal med företaget och företaget skickar dig till arbete för en annan arbetsgivare. Via dessa företag kan du även få en fast anställning.

Sysselsätt dig som freelancer eller företagare

Arbete som freelancer innebär att du arbetar för flera uppdragsgivare utan fast anställning. En freelancer måste själv sköta beskattningen och pensionsbetalningar.

Arbets- och näringsbyrån och kommunernas sysselsättningstjänster stöttar dig i arbetssökandet

Arbets- och näringsbyrån, eller TE-byrån, och din kommuns sysselsättningstjänster ger dig handledning i arbetssökandet och information om lediga jobb och tillgängliga utbildningar.

Om du inte har ett jobb eller om du blir arbetslös ska du anmäla dig som arbetslös arbetssökande på TE-byrån senast på din första dag som arbetslös.

Utländsk examen i Finland

Om du har avlagt examen i något annat land kan du behöva beslut om erkännande av examen för att kunna arbeta eller studera i Finland.

I de flesta situationerna bedömer arbetsgivaren, läroanstalten eller högskolan vilken behörighet och kompetens din utländska examen ger.

Du behöver Utbildningsstyrelsens eller någon annan myndighets beslut om erkännande av examen om du vill arbeta inom ett reglerat yrke eller en uppgift som kräver högskoleexamen på viss nivå.

Du kan ansöka om erkännande av en utländsk examen vid Utbildningsstyrelsen med en elektronisk blankett i tjänsten Studieinfo.fi.

Enligt Finlands lag kräver inte alla uppgifter en viss utbildning eller examen på en viss nivå. Till exempel bedömer arbetsgivare i privatsektorn oftast själv huruvida en utländsk examen ger tillräckliga kvalifikationer för uppgiften.

I Finland är vissa yrken reglerade. Det betyder att det stadgas i lag vilken utbildning som krävs för dessa yrken. Sådana uppgifter är till exempel fysioterapeut, läkare, tandläkare, provisor, sjukskötare, advokat, revisor, klasslärare och sotare.

Branschspecifika myndigheter beslutar om rätten att utöva ett reglerat yrke eller använda en yrkesbeteckning. Till exempel inom social- och hälsovårdsbranschen fattas beslutet av Valvira, och inom undervisningssektorn av Utbildningsstyrelsen. Beslutet är avgiftsbelagt.

Om du har avlagt en yrkesexamen utomlands kan du ansöka om ett utlåtande om det hos Utbildningsstyrelsen. I utlåtandet beskrivs examensnivån och innehåll samt för vilka uppgifter examen ger kvalifikationer i det land där du har avlagt examen. Utlåtandet ger dig dock inte kvalifikationer att utöva ett reglerat yrke i Finland.

Arbetstagarens rättigheter och skyldigheter

I Finland har en arbetstagare rätt:

- till lön och övriga minimivillkor enligt kollektivavtalet
- till skydd utgående från lagar och avtal
- att organisera sig
- till en sund och trygg arbetsmiljö.

En arbetstagare är skyldig att

- utföra arbetet omsorgsfullt
- följa de överenskomna arbetstiderna
- följa arbetsledningens anvisningar
- vägra att delta i verksamhet som konkurrerar med arbetsgivaren
- hålla affärs- och yrkeshemligheter
- ta hänsyn till arbetsgivarens intresse.

Anställningsrådgivning för invandrare

Om du har frågor om eller problem med din anställning, kan du kontakta anställningsrådgivningen för invandrare. Rådgivningen ges av Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC. Du kan få rådgivning även om du inte är medlem i fackförbundet. En jurist svarar på dina frågor till exempel om arbetsavtal, lön eller arbetstider. Den kostnadsfria rådgivningen ges på finska och engelska.

Anställningsvillkor och lön i Finland

I Finland är arbetstagarnas rättigheter inskrivna i lagar och kollektivavtal. I dem finns till exempel överenskommelser om löner, arbetstider, semestrar och andra villkor. När du börjar på en ny arbetsplats är det bra att teckna ett skriftligt anställningsavtal med arbetsgivaren där alla anställningsvillkor anges.

Semester

Enligt semesterlagen har anställda i Finland rätt till semester eller semesterersättning. Antalet semesterdagar och semesterlönen eller semesterersättningens belopp räknas baserat på semesterlagen och det kollektivavtal som binder arbetsgivaren. Kontrollera villkoren i ditt kollektivavtal eller fråga den person som har hand om personalfrågorna på din arbetsplats.

Arbetarskydd

I Finland fästs stor uppmärksamhet vid arbetarskyddet. Arbetsgivaren ansvarar för att alla kan arbeta tryggt. Arbetstagaren måste även själv se till att hen utför sitt arbete på ett säkert sätt och följer instruktionerna.

Om du blir sjuk

Om du blir sjuk eller råkar ut för en olycka har du rätt att stanna hemma från arbetet. Arbetsgivaren är skyldig att betala lön för sjukledigheten. Om du blir sjuk ska du genast meddela din chef om frånvaron.

Familjeledighet

När ett barn föds till familjen har föräldrarna rätt att ta familjeledighet, det vill säga stanna hemma för att ta hand om barnet.

Meddela din arbetsgivare om familjeledigheten senast två månader innan den börjar. Om du är arbetslös ska du meddela om familjeledigheten till TE-tjänsterna eller sysselsättningstjänsterna i din kommun.

Familjeledigheterna är vanligen oavlönad ledighet. Huruvida du får lön under familjeledigheten beror på ditt kollektivavtal. Kontrollera detta med din arbetsgivare.

Arbetsintyg

Arbetstagaren har rätt att på begäran få ett arbetsintyg av arbetsgivaren när anställningen upphör. Arbetsintyget är ett viktigt dokument där anställningens längd och arbetsuppgifterna nämns. Arbetstagaren kan också be att orsaken till att anställningen upphört och en bedömning av arbetstagarens färdigheter och uppförande antecknas i intyget.

Att grunda ett företag i Finland

Du kan grunda ett företag i Finland oavsett ditt medborgarskap. Det viktiga är att du har uppehållsrätt i Finland, de yrkeskunskaper som krävs och tillräckliga kunskaper i finska.

Fråga om råd på företagsrådgivningen

I Finland har alla möjlighet att få kostnadsfri företagsrådgivning. Rådgivning erbjuds vid till exempel:

- Nyföretagarcentraler
- Närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna)
- Arbets- och näringsbyråer (TE-byråer)
- FöretagsFinland (via webbplatsen och per telefon)

När du får en bra affärsidé, kontakta närmaste företagsservicecenter. Där hjälper experterna dig att utveckla affärsidén, göra en marknadsundersökning, beräkna lönsamheten och kartlägga finansieringen. Du får även stöd när du funderar på om du ska starta ett företag.

Beskattning

I Finland betalar du skatt på din lön och andra inkomster. Skattebeloppet beror på hur mycket inkomster du får. Om du kommer från utlandet för att arbeta i Finland påverkas din beskattning av hur länge du vistas i Finland och om din arbetsgivare är ett finländskt eller utländskt företag.

Skatt betalas på både förvärvs- och kapitalinkomster. Förvärvs- och kapitalinkomsterna beskattas på olika sätt. Kapitalinkomst är inkomster från förmögenhet. De övriga inkomsterna är förvärvsinkomst.

Förutom löneinkomsterna betalar du även skatt för till exempel följande inkomster i Finland:

- arbetsersättning
- företagsinkomst
- olika sociala förmåner, såsom arbetslöshetsdagpenning, föräldradagpenning och studiestöd
- pensioner
- kapitalinkomster, såsom hyresinkomster eller överlåtelsevinster

Med skattepengarna betalar staten och kommunerna till exempel:

- hälsovård
- utbildning
- småbarnspedagogik
- försvar.

I Finland är beskattningen progressiv. Det innebär att man på en stor lön betalar en större andel skatt än på en mindre lön. Skatteprocenten anger hur mycket skatt du betalar på dina inkomster. Den beräknas i Finland för var och en separat. Din makas/makes inkomster inverkar inte på din skatteprocent. Du kan uppskatta din skatteprocent med Skatteförvaltningens skatteräknare.

Om du får lön drar arbetsgivaren av skatten från lönen och betalar den direkt till skattemyndigheten. För att kunna göra det behöver arbetsgivaren ett skattekort av dig. Skattekortet är ett dokument som anger din skatteprocent. Skatteförvaltningen räknar efter varje år om du har betalat tillräckligt med skatt på dina inkomster. Om du har betalat för mycket skatt får du skatteåterbäring. Om du har betalat för lite skatt ska du betala den återstående delen som kvarskatt.

Kontrollera i lönespecifikationen och skattedeklarationen att arbetsgivaren har dragit av skatten från din lön och betalat den till skattemyndigheten. Spara lönekvittona.

Om du vistas i Finland i mer än sex månader, ska du i allmänhet betala skatt på alla dina inkomster till Finland. Detta gäller även de inkomster som du får från utlandet. Du ska i allmänhet också betala de obligatoriska försäkringspremierna till Finland. Om du har en finländsk arbetsgivare bestäms din skatteprocent enligt inkomsterna för hela året. Skatteprocenten är desto större ju mer du har löneinkomster. Du behöver en finländsk personbeteckning och ett finländskt skattekort.

Om du blir arbetslös

Anmäl dig som arbetslös arbetssökande

Anmäl dig genast som arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån om du blir arbetslös. Anmäl dig också om du blir permitterad, om din utbildning avslutas eller om ditt jobb med lönesubvention upphör. Du får arbetslöshetsförmån endast för den period då du är arbetssökande.

Anmäl dig som arbetssökande via arbets- och näringsbyråns webbtjänst, vid den närmaste arbets- och näringsbyrån eller telefonledes. Hur du ska anmäla dig beror på i vilket land du är medborgare. Du kan anmäla dig telefonledes om du har varit kund vid arbets- och näringsbyrån redan tidigare. Då spelar ditt medborgarskap ingen roll.

Om du är medborgare i ett EU- eller EES-land

Du kan anmäla dig via arbets- och näringsbyråns webbtjänst om du är medborgare i ett EU- eller EES-land. Logga in med finländska webbankskoder eller identitetskort med chip. Du behöver inte ringa eller besöka arbets- och näringsbyrån om du inte uttryckligen ombes göra detta.

Om du saknar webbankskoder eller identitetskort med chip ska du anmäla dig som arbetssökande vid den närmaste arbets- och näringsbyrån.

Om du är medborgare i ett land utanför EU eller EES

Anmäl dig som arbetssökande med blanketten i arbets- och näringsbyråns webbtjänst om du är medborgare i ett land utanför EU eller EES. Om du har varit kund vid arbets- och näringsbyrån redan tidigare, anmäl dig telefonledes. Du behöver ett giltigt uppehållstillstånd för att anmäla dig som arbetssökande.

Om du inte kan fylla in blanketten på internet, besök den närmaste arbets- och näringsbyrån för att anmäla dig.

När du går till TE-byrån ska du ta med dig:

- alla dina arbetsintyg och studiebetyg
- identitetshandling
- giltigt uppehållstillstånd

Ansök om arbetslöshetsförmån från arbetslöshetskassan eller FPA

När du har anmält dig som arbetslös arbetssökande granskar TE-byrån eller sysselsättningstjänsterna i din kommun den information som du har uppggett. De utreder om villkoren för arbetslöshetsförmånen uppfylls i ditt fall och gör ett utlåtande om huruvida du har rätt till arbetslöshetsförmån. De skickar också utlåtandet till den som betalar förmånen, det vill säga arbetslöshetskassan eller FPA. Utan detta utlåtande kan du inte få arbetslöshetsförmån.

Den finländska arbetskulturen

Arbetslivet i Finland styrs av många regler som arbetstagaren och arbetsgivaren måste följa. I lagstiftningen och kollektivavtalen fastställs till exempel minimilöner, arbetstider, semester, lön under sjukskrivning och uppsägningsvillkor.

Jämlikhet och jämställdhet i arbetslivet

Enligt finsk lag är alla slags diskriminering på arbetsplatserna förbjuden. Arbetsgivaren ska se till att jämlikhet och jämställdhet mellan könen förverkligas på arbetsplatsen.

Eget initiativtagande och ansvar

Man kommer överens om utförandet av arbetet på gemensamma möten och alla håller fast vid det man kommit överens om. Chefen ger den anställda arbetsuppgifter och förväntar sig att den anställda själv fattar beslut om detaljerna i arbetets utförande. Om den anställda inte kan eller förmår utföra arbetsuppgiften som anvisats, går han eller hon själv till andra anställda eller chefen för att be om råd.

Pålitlighet och att hålla tidtabeller

I den finländska arbetskulturen är det viktigt att hålla fast vid överenskommelser. När man har beslutat något tillsammans förväntar sig både de anställda och arbetsgivaren att alla gör det man kommit överens om.

I Finland är det också viktigt att man håller fast vid tider. Man kommer punktligt till arbetet på den avtalade tiden. Klockan 8.00 betyder prick klockan 8.00, inte klockan 8.10. Det är oartigt att komma för sent eftersom de andra då tvingas vänta på den som är försenad. Om du vet att du kommer att bli sen till arbetet ska du tala om det för din chef.

På många arbetsplatser har man flexibel arbetstid och man kan komma till arbetet till exempel mellan klockan 7 och 9 och gå hem mellan klockan 15 och 17. Om man har flexibel arbetstid ska den anställda själv se till att han eller hon arbetar den tid som avtalats.

Kommunikationsstil

Finländarna är ofta rakt på sak och frispråkighet upplevs inte som något oartigt. Rättframhet är också vanligt i arbetslivet. Om man till exempel inte har tillräckligt med tid för att göra en arbetsuppgift, är det bra att säga det uppriktigt till chefen. På möten och vid diskussioner är det vanligt att man går rakt på sak genast efter att man hälsat på varandra.

I den finländska arbetskulturen tilltalar man varandra på ett mycket informellt sätt. På de flesta arbetsplatserna duar alla varandra oberoende av sin ställning.

Religionens påverkan på arbetslivet

Många finländare är kristna men inte speciellt religiösa. I den finländska kulturen följs dock fortfarande många kristna seder. I arbetslivet syns religionens inflytande i de många lediga dagarna som anställda får. Under de kristna helgerna, såsom på jul och påsk, har man lagstadgade lediga dagar.

2.3. Finska och svenska språket

Varför skulle jag lära mig finska eller svenska?

Ungefär 87 procent av finländarna har finska som modersmål. Ungefär fem procent av finländarna har svenska som modersmål.

När du funderar på om det är finska eller svenska som du borde lära dig ska du beakta vilket språk som talas på din hemort och i din näromgivning.

På de flesta arbetsplatser är det nödvändigt att kunna finska. Om du vill studera i Finland behöver du sannolikt kunna finska.

Det kan vara bra att lära sig finska eller svenska trots att du inte tänker bo en lång tid i landet. Även om finländarna i allmänhet behärskar engelska relativt väl har du ändå mycket nytta av att kunna finska eller svenska.

När du behärskar språket är det lättare för dig att trivas i landet och anpassa dig till livet i Finland. Du har lättare att sköta dina ärenden med myndigheter, följa nyheter, få nya bekanskap och vänner.

Du lär dig språket bäst om du vågar använda det. Du behöver inte alltid förstå allting, det räcker med att du förstår det viktigaste. Dra dig alltså inte för situationer där du har möjlighet att tala finska eller svenska.

Studier i finska

Utbildning i finska språket för vuxna ordnas till exempel av medborgarinstitut, kommuner och TE-tjänsterna. Kursutbudet är mångsidigt och det finns lämpliga kurser för hemmaföräldrar, förvärvsarbetande och arbetslösa.

Om du är arbetslös kan arbets- och näringsbyrån eller sysselsättningstjänsterna i din kommun hänvisa dig till integrationsutbildningen eller andra tjänster som stöder språkkunskaper. I integrationsutbildningen lär du språket, hur det finländska samhället fungerar och hur man söker jobb i Finland.

Du kan träna dina finskakunskaper också genom att prata. Många bibliotek och organisationer ordnar språkcaféer och samtalsgrupper där du kan träna dina muntliga finskakunskaper.

Finska språket på internet

På internet hittar du många kurser i finska på olika nivåer. Du kan titta på videoklipp, lyssna på podcaster eller ladda ned appar. Du kan lära dig grammatik och vokabulär, göra övningar och spela spel. Vanligtvis är instruktionspråket i webbmaterialen finska eller engelska.

Du kan även läsa finska på webbkurser. Du hittar information om dessa i tjänsten Finnishcourses.fi.

Officiellt intyg över språkkunskaper

Om du vill ansöka om finskt medborgarskap behöver du ett officiellt intyg över dina kunskaper i finska eller svenska. Du kan även påvisa att du uppfyller språkkunskapskravet på finskt eller finlandssvenskt teckenspråk. Intyget är ofta bra att ha när du söker jobb eller en studieplats.

Du kan påvisa dina språkkunskaper:

- med en allmän språkexamen
- med statsförvaltningens språkexamen

Språkkunskaper som krävs för att ansöka om medborgarskap kan du påvisa även med examens- och slutbetyg som godkänns av Migrationsverket.

Allmän språkexamen, ASE, är ett språktest för vuxna som mäter språkkunskaperna i dagliga situationer. Examen är avgiftsbelagd. När du avlagt examen får du ett intyg som anger nivån på dina språkkunskaper.

Om du vill arbeta inom den offentliga förvaltningen behöver du vanligtvis ett intyg över dina kunskaper i finska eller svenska. Du kan påvisa dina kunskaper i finska eller svenska med en allmän språkexamen eller statsförvaltningens språkexamen.

När du söker jobb eller en studieplats, fråga arbetsgivaren eller läroanstalten om språkkunskapskraven. Innan du anmäler dig till ett språktest måste du veta på vilken nivå du behöver ett intyg.

Det svenska språket i Finland

Finland har två officiella språk, finska och svenska. Finska är modersmålet för cirka 87 procent av finländarna. Svenska är modersmålet för cirka 5 procent av finländarna. Svenska talas mest på Finlands väst- och sydkust.

Du kan använda svenska med statliga myndigheter, till exempel FPA eller arbets- och näringsbyrån. Anmäl ditt kontaktspråk på Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas serviceställe när du registrerar dig som invånare. Du kan även ändra kontaktspråket senare.

Integration på svenska

Integration på svenska kan vara ett bra alternativ för dig till exempel om:

- Du bor i ett område med många svensktalande.
- Du har svenskspråkiga familjemedlemmar eller släktingar.
- Du kan lite svenska redan.

Det kan vara fördelaktigt att kunna svenska när du söker jobb. Tänk ändå på att kunskaper i finska krävs på de flesta arbetsplatserna. Även om du väljer integrationsutbildning på svenska lönar det sig för dig att i något skede även lära dig finska.

I en del kommuner kan du delta i integrationsutbildning på svenska. Om du inte blir antagen till integrationsutbildning på svenska kan du i vissa fall få stöd för frivilliga studier i svenska, om detta överenskommit i din integrations- eller sysselsättningsplan. Fråga om integration på svenska när din inledande kartläggning och integrationsplan görs. Enligt lag har du rätt att välja antingen finska eller svenska som integrationspråk.

2.4. Boende

Boende i Finland

Finland är ett av världens tryggaste länder och det är tryggt att bo i alla bostadsområden i Finland. Bostäderna är välutrustade och varma året om och naturen är nära även i städerna. Kollektivtrafiken fungerar väl i städerna.

Inkomstskillnaderna är mindre i Finland än i de flesta andra länderna. Detta syns även i boendet: skillnaderna mellan olika bostadsområden är inte lika stora som i länder med stora inkomstskillnader.

Hyresbostad

I Finland bor många människor i hyresbostäder. Det som är bra med en hyresbostad är att det är lätt att byta bostad, eftersom du inte behöver sälja och köpa bostaden. Men å andra sidan kan hyresvärden bestämma sig för att säga upp hyresavtalet, om han eller hon har en godtagbar anledning. Då måste du flytta från hyresbostaden, även om du inte vill det.

Reservera tillräckligt med tid för att hitta en bostad. En del områden är väldigt populära. I sådana områden hyrs bostäderna ut mycket snabbt. När du har hittat en lämplig bostad bör du snabbt bestämma dig om du vill ha den.

Då hyresvärden väljer hyresgäst får han eller hon enligt lagen inte diskriminera någon exempelvis på grund av etniskt ursprung, religion eller nationalitet.

Hur skaffar jag en hyresbostad?

När du letar efter en hyresbostad kan du leta efter annonser till exempel på internet. Skriv in sökordet "hyresbostad". Du kan även titta i lokaltidningarna.

Om du är medborgare i Finland eller i något annat EU-land eller om du har ett uppehållstillstånd som är giltigt i minst ett år, kan du ansöka om en hyresbostad som stöds av staten, en ARA-bostad. Bostäder hyrs ut till exempel av kommunernas hyresbostadsbolag.

Privata hyresbostäder

Man får oftast en privat hyresbostad snabbare än en kommunal hyresbostad. Hyran för en privat bostad är ofta högre.

Du behöver inte anlita en bostadsmäklare för att söka bostad. Du kan själv söka information om lediga bostäder. Då behöver du inte heller betala mäklararvode (välityspalkkio).

Kommunernas hyresbostäder

Även många kommuner äger hyresbostäder. De är ofta förmånligare än andra hyresbostäder. Kommunernas hyresbostäder är vanligtvis byggda med statligt stöd. Då är de ARA-bostäder.

Du kan söka boende i en hyresbostad som staten stödjer, om du har något av följande:

- Finskt medborgarskap;
- registrerat uppehållstillstånd;
- uppehållskort;
- uppehållstillstånd som är giltigt i minst ett år; eller
- uppehållstillstånd för studerande.

Om du vill ansöka om en kommunal hyresbostad fyller du i ansökningsblanketten på bostadskontoret i din kommun. Ofta kan du även fylla i och skicka blanketten på kommunens webbsida.

ARA-bostäderna är avsedda för dem som har låga medel eller dem som har ett akut bostadsbehov. Kommunerna kan också ha andra hyresbostäder än dem som är byggda med statligt stöd.

Hemförsäkring

I Finland förutsätter de flesta hyresvärdar att du tecknar en hemförsäkring när du hyr en bostad. Hemförsäkringen ersätter till exempel skador på möbler och andra ägodelar. Det lönar sig att be flera olika försäkringsbolag om en offert. Se till att försäkringen är i kraft under hela den tid som du bor i bostaden.

Hyresavtal

När du hyr en bostad i Finland ska du alltid ingå ett skriftligt hyresavtal. Hyresavtalet innehåller information om till exempel månadshyran och hyresgarantin samt om hur man kan säga upp avtalet.

Ett hyresavtal som gäller tillsvidare (Toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus) fortsätter fram till dess att hyresgästen eller hyresvärdens säger upp avtalet. Om du på förhand inte vet hur länge du kommer att bo i bostaden, är ett sådant avtal ett bra alternativ.

Ett tidsbestämt avtal (Määräaikainen vuokrasopimus) innebär att hyresvärdens och hyresgästens från början kommer överens om när avtalet upphör. Ett tidsbestämt hyresavtal upphör automatiskt utan uppsägning på den dag som antecknats i avtalet. Om du fortfarande vill bo i bostaden efter detta behöver du ett nytt hyresavtal.

Hyra betalas vanligen en gång per månad. Hyran ska betalas senast på förfallodatumet. Förfalldagen har antecknats i hyresavtalet. Betala hyran som en girering till hyresvärdens konto. Du kan inte betala hyran med ett kreditkort.

Reservera pengar för andra avgifter än hyran.

Köpa bostad

Lägenheter i flerfamiljshus och radhus är bostadsaktier. De ligger i hus som ägs av ett bostadsaktiebolag.

När du köper ett egnahemshus, köper du en fastighet. En fastighet omfattar vanligtvis huset och tomtens.

Bostäder säljs av privatpersoner, fastighetsförmedlingar och byggherrar. Bland annat på internet och i dagstidningar finns det annonser för bostäder som är till salu. När du hittar en bostad som intresserar dig kan du komma överens med försäljaren om en visning av bostaden. Ibland finns det i annonserna en utsatt tid då bostaden visas. I så fall behöver du inte avtala en tid.

Bostadsbidrag

Om du har små inkomster och är stadigvarande bosatt i Finland kan du ha rätt till FPA:s bostadsbidrag. Du kan söka bidrag för hyran, bolagsvederlaget och till exempel vattenavgifterna och uppvärmningskostnaderna.

Med stadigvarande boende avses att du har ditt egentliga hem i Finland och huvudsakligen också vistas i landet. För att kunna få bostadsbidrag måste du även ha rätt till FPA:s förmåner.

Rättigheter och skyldigheter för boende

Du är skyldig

- Att följa ordningsreglerna i ditt bostadsaktiebolag om du bor i ett höghus eller ett radhus. I ordningsreglerna anges vanligtvis till exempel tiderna för när det ska vara tyst i huset. Ofta innehåller de även anvisningar om användningen av gemensamma utrymmen i huset. I ett höghus hittar du ordningsreglerna vanligtvis i trapphuset nära entrédörren.
- Att se till att även dina gäster följer ordningsreglerna.
- Att enbart använda bostaden för det avsedda ändamålet. Om bostaden är avsedd att användas för boende, kan du inte bo på ett annat ställe och använda bostaden som lokal.

Du har rätt

- Att leva ett normalt liv i ditt hem. Bostadsaktiebolaget kan inte utfärda sådana ordningsregler som står i strid med lagen eller begränsar ett normalt liv i alltför stor omfattning.
- Till hemfrid. Dina grannar får inte störa din hemfrid till exempel genom att föra oljud mitt i natten. Om en granne ofta bryter mot ordningsreglerna på ett allvarligt sätt, ska du först ta upp saken med grannen. Om detta inte hjälper, kan du kontakta disponenten eller hyresvärden. Hemfrid innebär också att du i regel själv får bestämma vem som har tillträde till ditt hem.

Hyresgästens rättigheter och skyldigheter

Du är skyldig

- Att betala hyran i tid. Hyresbeloppet anges i hyresavtalet. Hyresvärden kan höja hyran i enlighet med vad som anges i hyresavtalet.
- Att se till att hyresbostaden hålls i ett gott skick.
- Att följa villkoren i hyresavtalet. Om det till exempel anges i hyresavtalet att det är förbjudet att röka i bostaden, kan du inte röka i ditt hem. Om hyresavtalet kräver att du har en hemförsäkring, måste du teckna en sådan. Det är bra att teckna en hemförsäkring även om detta inte krävs i hyresavtalet.
- Att fråga om tillstånd hos hyresvärden om du vill göra ändringar i bostaden, till exempel måla en vägg. Utan tillstånd får du inte göra några ändringar, även om du skulle bekosta renoveringen själv. Begär tillståndet skriftligt.
- Att ersätta hyresvärden för skador som du åsamkar bostaden.
- Att meddela hyresvärden om du upptäcker sådana fel i bostaden som hyresvärden ansvarar för. Hyresvärden ansvarar till exempel för bostadens fasta inredning och ytmaterial.
- Att meddela eventuella fel till fastighetsskötseln, till exempel en läckande kran.

Du har rätt

- Att bo i hyreslägenheten enligt vad som anges i hyresavtalet. Hyresvärden får endast beträda bostaden i vissa undantagsfall, till exempel för att övervaka reparationer i bostaden eller visa bostaden för köpare. Även då måste hen försöka i förväg komma överens om detta med dig.
- Att få ett skriftligt meddelande i förväg om hyran höjs. I meddelandet ska det stå hur mycket och när hyran kommer att höjas och vad som är grunden till höjningen. Om villkoren och tidpunkten för hyreshöjningen står i hyresavtalet, kan hyresvärden höja hyran på grundval av avtalet utan separat meddelande.
- Till en uppsägningstid enligt lag.
- Att häva hyresavtalet omedelbart om det är skadligt för hälsan att bo i bostaden.
- Att hyra ut en del av bostaden till en annan person, om detta inte medför olägenhet för hyresvärden.
- Att få ett förhandsmeddelande om reparationer. Små reparationer ska meddelas 14 dagar i förväg och stora reparationer sex månader i förväg. Brådskande reparationer kan dock göras utan ett meddelande. Om det är svårt eller omöjligt att bo i bostaden under reparationerna, har du rätt att säga upp hyresavtalet eller får nedsatt hyra. Detta måste du emellertid alltid komma överens om med hyresvärden.

Säkerhet i hemmet

Brandsäkerhet

- En brandvarnare kan rädda ditt liv. Om en brand uppstår i din bostad avger brandvarnaren ett högljutt larm och du hinner ut i tid.
- Se till att det finns tillräckligt många brandvarnare i ditt hem. Brandvarnare säljs i varuhus och järnaffärer. En brandvarnare räcker till 60 kvadratmeter. Om ditt hem är till exempel 65 kvadratmeter stort behöver du två brandvarnare. Om ditt hem har fler än en våning måste du räkna ytan separat för varje våning. Det bör finnas en brandvarnare på varje våning.
- Kontrollera regelbundet att brandvarnaren fungerar. Byt batterier vid behov, gärna en gång per år.
- Du ansvarar för brandvarnaren även om du bor i en hyresbostad.
- Det finns ofta en bastu i finländska hem. Även om du inte använder bastun får du aldrig placera något på bastuugnen, eftersom detta kan orsaka en brand. Torka till exempel inte tvätten ovanför eller i närheten av bastuugnen. Stäng alltid av en elektrisk bastuugn efter användning.
- När du går hemifrån, kom ihåg att kontrollera att spisen och ugnen och till exempel strykjärnet är avstängda.
- Det är bra att ha en brandsläckare hemma. I vissa höghus finns det också en brandsläckare i trappuppgången. Ta reda på var den närmaste brandsläckaren finns.
- Se till att du har en släckningsfilt hemma. Det är bra att förvara filten till exempel i närheten av spisen.
- Lämna inte mat på en het spis utan uppsikt. Var särskilt försiktig om du lagar mat på natten. Laga inte mat om du är berusad.
- Förvara inte föremål på spisen. Barn, husdjur eller du själv kan av misstag vrida på spisen. Då kan sakerna som ligger på spisen fatta eld.
- Om fett börjar brinna när du lagar mat, kväv elden med till exempel ett kastrullock eller med en släckningsfilt. Använd inte vatten.
- Kom ihåg att stänga av elapparater efter användning. Strykjärnet ska också kopplas loss från vägguttaget.
- Använd inte elapparater som är i dåligt skick eller vars sladd är trasig.
- Om en elapparat börjar brinna, använd inte vatten. Kväv elden med till exempel en brandsläckare.

- Om du har elektriska värmeelement eller värmeaggregat hemma, lägg inte tyger, kläder eller något annat på dem.
- Lämna utrymme runt TV:n, mikrovågsugnen, kylskåpet och frysen. Täck inte över dem. Det är bra att en gång per år städa bort damm från frysens och kylskåpets bakgaller till exempel med dammsugaren, om möjligt.
- Rök inte inomhus.
- Lämna inte brinnande ljus utan uppsikt. Tänd inte ljus i närheten av till exempel gardinerna, ens om du själv är i rummet.
- Om en brand uppstår, ring nödnumret 112.

Så här undviker du vattenskador

- Lämna inte tvättmaskinen eller diskmaskinen på när du går hemifrån.
- Kontrollera regelbundet att vattenledningarna i ditt hem inte läcker och att det inte rinner ut vatten från hushållsapparaterna på golvet.
- Stäng alltid kranen till tvätt- och diskmaskinen när du inte använder dem.
- Det ska finnas ett läckageskydd av plast under kylskåpet, frysen och diskmaskinen. Skyddet läggs på plats samtidigt som apparaten installeras.
- Du får inte installera en diskmaskin själv, utan arbetet måste utföras av en fackman.
- Om ett vattenläckage uppstår i ditt hem, försök stänga vattenledningens avstängningsventil. Om du bor i höghus eller radhus, anmäl läckaget genast till journumret för husets servicebolag. Om du bor i villa, kontakta en jourhavande rörfirma.

Avfall och återvinning

Sortera dina sopor hemma innan du slänger dem i sopkärlet. I Finland källsorteras vanligtvis papper och kartong, glasförpackningar, metall, plast, blandavfall, farligt avfall, el- och elektronikapparater och batterier. När soporna sorteras rätt kan materialet användas för att tillverka nya produkter.

Anvisningarna för sorteringen skiljer sig något från varandra i olika delar av landet. Anvisningarna finns vanligtvis vid sopbehållarna vid ditt eget hus. Om inte kan du kontakta kommunen eller din hyresvärd. Kasta inte avfallet ut genom fönstret, i skogen eller på gatan.

Hela saker är inte avfall. Du kan sälja dem på lopptorg eller på internet eller donera dem till välgörenhet eller återvinningscentraler. I Finland är det vanligt att köpa använda saker och lätt att hitta använda saker i gott skick.

Hur sorteras avfall?

Sortera avfallet enligt material.

Lägg inte skräp, mat eller kemikalier i avloppet (WC:n). För alltid farligt avfall till insamlingsställe.

Vid alla hus finns inte alltid samtliga insamlingskärl. Du får inte föra ditt eget avfall till insamlingskärl avsedda för ett annat hus. Du får inte heller lägga avfall från exempelvis ditt företag i sopkärlen avsedda för ditt eget hus.

2.5. Utbildning

Det finländska utbildningssystemet

Utbildningen i Finland håller en hög kvalitet. Skillnaderna i olika skolors studieresultat är små och nästan alla avlägger grundskolan inom den utsatta tiden. Förskoleundervisning, grundläggande utbildning och utbildning på andra stadiet är kostnadsfria och även därefter är utbildningen till största delen kostnadsfri. Målet är att alla, oavsett familjens inkomster, ska ha möjlighet att få en högklassig utbildning och växa till aktiva medborgare.

Utbildningssystemet omfattar småbarnspedagogik, förskoleundervisning, grundläggande utbildning, utbildning på andra stadiet och högskoleutbildning. Vuxenutbildningen är avsedd för vuxna och innehåller många alternativ från grundläggande utbildning till högskoleutbildning.

Småbarnspedagogik

I Finland har barnen rätt till småbarnspedagogik före skolåldern. Småbarnspedagogiken ordnas i daghem och familjedagvården. Barnet kan även delta i öppen småbarnspedagogik tillsammans med föräldern, till exempel i lekparken. Målet är att stödja barnets utveckling och välbefinnande samt främja jämlikhet i inlärningen. Inom småbarnspedagogiken lär sig barnet bland annat sociala färdigheter och språkliga kunskaper, att göra saker med händerna och andra kunskaper. Barnet lär sig också olika färdigheter som hjälper hen att lära sig ytterligare nya saker.

I Finland ordnar kommunerna småbarnspedagogiken. Den finansieras med skattemedel och är därför förmånligare för familjerna. I Finland finns även privat småbarnspedagogik. De som arbetar med barnen är utbildade pedagoger inom småbarnsfostran, socionomer och barnskötare.

Förskoleundervisning

I Finland ska barnen delta i förskoleundervisning under ett års tid innan läroplikten börjar. Vanligtvis börjar förskoleundervisningen det år då barnet fyller sex år. Förskoleundervisningen ordnas av kommunerna och är kostnadsfri för familjen. Förskoleundervisningen ges av högutbildade pedagoger inom småbarnspedagogik. Förskoleundervisning ges vanligtvis fyra timmar om dagen från måndag till fredag under skolans verksamhetstider. Barnet kan utöver förskoleundervisning delta även i småbarnspedagogik.

Grundläggande utbildning

I Finland börjar den grundläggande utbildningen det år då barnet fyller sju år. Alla barn som har sitt stadigvarande boende i Finland måste delta i den grundläggande utbildningen. Grundskolan har nio årskurser.

Den grundläggande utbildningen ordnas av kommunerna och den är avgiftsfri för familjerna. I första och andra klass har man minst 20 undervisningstimmar i veckan och antalet ökar i de högre årskurserna.

Om barnet eller den unga har flyttat till Finland nyligen, kan hen få förberedande undervisning före den grundläggande utbildningen. Den förberedande undervisningen varar vanligtvis ett år. Därefter kan eleven fortfarande läsa finska eller svenska som andraspråk, som S2-språk, om hen behöver stöd med språket.

Vuxna invandrare som inte har grundskolans avgångsbetyg från sitt eget land kan avlägga grundskolan på vuxengymnasiet.

Utbildning på andra stadiet

De vanligaste alternativen efter grundskolan är gymnasium och yrkesutbildning. Dessa är utbildning på andra stadiet. Utbildning på andra stadiet är kostnadsfri för studeranden.

Gymnasium

Gymnasiet är en allmänbildande utbildning som inte ger ett yrke. I gymnasiet läser man huvudsakligen samma ämnen som i den grundläggande utbildningen, men undervisningen är mer krävande och studierna mer självständiga. På slutet avlägger studerandena vanligtvis studentexamen. Gymnasiet tar 2–4 år, beroende på den studerande. Efter gymnasiet kan man söka till universitet, yrkeshögskola eller gymnasiebaserad yrkesutbildning.

Yrkesutbildning

Yrkesutbildningen är mer praktisknära än gymnasieutbildningen. En yrkesinriktad grundexamen kan avläggas på ungefär tre år. Under arbetskarriären kan man dessutom avlägga yrkesexamen eller specialyrkesexamen. Det väsentliga inom yrkesutbildningen är inläring i arbetet. Om man vill, kan man efter yrkesutbildningen fortsätta studierna ända till högskoleutbildning.

Högskoleutbildning

Efter studierna på andra stadiet kan du gå vidare till högskoleutbildning. I Finland tillhandahålls högskoleutbildning av yrkeshögskolor och universitet. Högskolor och läroanstalter beslutar själva om antagning av studerande.

Studierna på yrkeshögskola kan vara kostnadsfria eller avgiftsbelagda för studeranden. Terminsavgift tas ut av personer som inte är medborgare i ett EU-/EES-land eller familjemedlem till en medborgare i ett EU-/EES-land och som avlägger en lägre eller högre högskoleexamen på engelska.

Andra studiemöjligheter

I Finland finns även många läroanstalter som erbjuder studier som inte leder till examen för människor i alla åldrar. Största delen av dessa utbildningar är avsedda för vuxna. Sådana läroanstalter för fritt bildningsarbete är medborgarinstitut, folkhögskolor, sommaruniversitet, studiecenter och idrottsutbildningscenter.

Studierna är allmänbildande. Du kan studera till exempel bland annat språk, estetiska ämnen, handarbete och kommunikation. Oftast betalar den studerande en avgift för studierna.

I vissa situationer kan studierna vid dessa läroanstalter dock vara kostnadsfria. Om till exempel utbildning i läs- och skrivkunnighet eller någon annan språkutbildning har godkänts till din integrationsplan, tas det inte ut någon avgift för studierna.

2.6. Hälsa

Hälsovårdstjänster i Finland

Finland har förmånliga offentliga hälsovårdstjänster för alla som bor stadigvarande i Finland. Arbetsgivare erbjuder därtill företagshälsovårdens tjänster till anställda. Du kan också använda privata hälsovårdstjänster.

Du kan utnyttja de offentliga hälsovårdstjänsterna i Finland om du har hemkommun (kotikunta) i Finland. Rätten till hemkommun beror på följande:

- från vilket land du kommer till Finland
- varför du kommer till Finland (t.ex. arbete, studier)
- om du ska bo stadigvarande i Finland eller vistas här tillfälligt
- om din vistelse i Finland är tillfällig, beroende på hur länge vistelsen varar.

Om du inte är säker på om du har hemkommun i Finland, kontrollera din situation hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (Digi- ja väestötietovirasto).

I nödfall får du vård inom den offentliga hälso- och sjukvården fastän du inte har en hemkommun i Finland eller rätt till vård på grund av arbete. Du kan krävas på vårdkostnaderna i efterhand.

Om du inte har rätt till de offentliga hälsovårdstjänsterna, kan du boka tid på en privat läkarstation. Privata hälsovårdstjänster är avsevärt dyrare för kunden än de offentliga.

Offentliga hälsovårdstjänster

Offentliga hälsovårdstjänster tillhandahålls till exempel vid hälsostationer, polikliniker och sjukhus. När du blir sjuk ska du först kontakta din egen hälsostation. Där kan du boka tid hos en allmänläkare eller en hälsovårdare.

Kvällstid och under veckoslut har hälsostationerna vanligtvis stängt. Då vårdas akuta sjukfall på jourmottagningen. Jourmottagningen är avsedd för situationer där man behöver omedelbar vård. Om din sjukdom inte kräver omedelbar vård ska du boka tid på din egen hälsostation nästa gång den har öppet.

Privata hälsovårdstjänster

Kontaktuppgifter till privata läkarstationer hittar du till exempel på internet. Förmodligen får du en tid snabbare på en privat hälsostation än inom den offentliga hälsovården. Privata hälsotjänster är avsevärt dyrare för klienten än de offentliga. Olika läkarstationer erbjuder olika tjänster. Privata hälsotjänster kan användas av alla, även personer som inte har en hemkommun i Finland.

Hälsovård för medborgare i de nordiska länderna

Om du har en sjukförsäkring i ett annat nordiskt land har du rätt till nödvändig sjukvård i Finland. Du får vård på samma villkor och till samma kostnad som finländarna. Ta med dig ett officiellt identitetsbevis när du använder hälsovårdstjänsterna.

Hälsovård för EU-medborgare

Om du har en sjukförsäkring i ett annat EU-land, EES-land, Schweiz, Storbritannien eller Nordirland har du rätt till nödvändig sjukvård i Finland. För att få vård måste du ha ett europeiskt sjukvårdskort. Du ska skaffa dig det europeiska sjukvårdskortet i det land där du har din sjukförsäkring.

Det europeiska sjukvårdskortet ger dig rätt till vård om du blir sjuk eller råkar ut för en olycka. Du får vård även vid en långvarig sjukdom. Med kortet får du även vård i samband med graviditet och förlossning. Du får vård till samma kostnad som personer som är stadigvarande bosatta i Finland.

Hälsovård för anställda och företagare

Om du har kommit till Finland för att arbeta kan du ha rätt att använda de offentliga hälsovårdstjänsterna i Finland. Detta beror på hur långt och hur långt arbetsavtal du har samt från vilket land du har kommit till Finland.

Hälsovård för studerande

Om du kommer från ett annat nordiskt land till Finland för att studera har du rätt att få sjukvård i Finland. Du får vård på samma villkor och till samma pris som finländarna. Ta med dig en officiell identitetshandling när du använder hälsotjänster.

Om du kommer från ett EU-/EES-land, Storbritannien eller Schweiz till Finland för att studera ska du skaffa dig det europeiska sjukvårdskortet i ditt hemland innan du kommer till Finland. Om du har det europeiska sjukvårdskortet har du rätt till medicinskt nödvändig vård i Finland.

Om du kommer från något annat land till Finland för att studera behöver du oftast ha en omfattande sjukförsäkring som du har tecknat i ditt hemland innan du kan få uppehållstillstånd i Finland. Om dina studier uppskattas pågå minst två år får du vanligtvis en hemkommun i Finland och tillgång till de kommunala hälso- och sjukvårdstjänsterna. I detta fall räcker det att din försäkring i första hand täcker läkemedelskostnader. Om du inte är säker på om du har rätt till hemkommun i Finland, kontrollera saken hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (Digi- ja väestötietovirasto).

Barns hälsa

I Finland finns omfattande och högklassiga hälsovårdstjänster för barn. De offentliga hälsovårdstjänsterna är förmånliga eller kostnadsfria, såsom barnrådgivningen och skolhälsovården. Dessutom finns många privata hälsovårdstjänster tillgängliga.

Om ditt barn har hemkommun i Finland har han eller hon rätt att utnyttja de offentliga hälsovårdstjänsterna. Barn har vid vissa tillfällen rätt att utnyttja tjänsterna även utan hemkommun. Till exempel under 18-åriga asylsökande har rätt till tjänsterna.

När ett barn insjuknar

Om barnet har feber eller annars är sjukt ska det inte tas till dagvården. Om ett barn under 10 år insjuknar akut kan barnets mamma eller pappa stanna hemma för att ta hand om barnet. Vårdledigheten kan vara högst fyra dagar. I kollektivavtalet bestäms om man får lön för denna tid eller inte.

Småbarns hälsa

Hälsotillståndet hos barn under skolåldern följs vanligtvis i barnrådgivningen. Barn börjar i allmänhet skolan det år då de fyller sju år. Barnrådgivningen följer och stöder den fysiska, psykiska och sociala tillväxten och utvecklingen av barn under skolåldern. På barnrådgivningen besöker barnen regelbundet en läkare eller en hälsovårdare.

Skolbarns hälsa

Varje skola har en läkare och en hälsovårdare. Hälsovårdaren undersöker barnen i skolan. Hälsovårdaren är på plats i skolan vissa dagar i veckan. Eleverna kan själva besöka hälsovårdarens mottagning om de har problem. Vid ett olycksfall i skolan får barnet första hjälpen. Mer information om skolhälsovården finns på social- och hälsovårdsministeriets (Sosiaali- ja terveysministeriö) webbplats.

Vaccinationer

I Finland kan barnen vaccineras (rokotus) mot många smittsamma sjukdomar. Vaccinationerna ges på barnrådgivningen (lastenneuvola) och inom skolhälsovården. De vaccinationer som ingår i vaccinationsprogrammet är avgiftsfria för familjen. Vaccinationerna är frivilliga. De flesta barn i Finland får de vaccinationer som ingår i vaccinationsprogrammet. Berätta för hälsovårdaren vilka vaccinationer ditt barn har fått innan ni kom till Finland.

Omskärelse av pojkar

Omskärelse (ympäreikkaus) är alltid ett oåterkalleligt ingrepp. Om det görs av icke-medicinska orsaker, inkräktar man på en pojkes fysiska integritet. Omskärelse får endast göras av en legitimerad läkare. För omskärelse behövs ett skriftligt samtycke av pojkens vårdnadshavare. Om barnet har två vårdnadshavare, behövs varderas samtycke, i annat fall kan ingreppet inte göras. Pojken har rätt att vägra att gå med på operationen.

Kvinnlig könsstympning

Könsstympning av flickor är ett brott i Finland. Man kan få ett flerårigt fängelsestraff för det. Det är likaså brottsligt att ta flickan utomlands för könsstympning.

Könsstympning orsakar många slags allvarliga hälsoproblem och är skadlig för hälsan ofta även i vuxen ålder. Könsstympning är också en skrämmande och möjligtvis mycket chockartad upplevelse för barnet.

Tandvård

Den offentliga tandvården

När du vill boka tid i tandvården ska du ringa tandvårdens tidsbeställning i din hemkommun. Vårdbehovet och graden av brådska bedöms ofta på telefon. Om du inte behöver brådskande vård kan du tvingas vänta flera månader på en tid. Intagning för vård måste ske inom sex månader.

Kvällar och veckoslut är jourmottagningen centraliserad till större vårdenheter. Om du bor på en liten ort kan du bli tvungen att åka till jourmottagningen i en närliggande stad.

Privata tandvårdstjänster

Privat tandvård är dyrare än offentlig tandvård. Om du omfattas av den sociala tryggheten i Finland ersätter FPA en del av kostnaderna. FPA ersätter dock inte till exempel sådan vård som enbart har en kosmetisk effekt. Mer information hittar du på FPA:s webbplats.

Barn

Kommunen ordnar regelbundna tandläkarkontroller för barn. För barn under skolåldern görs en tandläkarkontroll med ett par års mellanrum. I en del städer kallas barnet till tandläkarkontrollen med ett brev som skickas hem. Om tiden inte passar ska du ringa tidsbokningen och boka om tiden. I en del städer måste man själv boka tid för kontrollen.

Mental hälsa

Vem som helst kan behöva hjälp i en krävande livssituation. Stå inte ensam med svårigheter. I Finland erbjuds hjälp av till exempel hälsostationer och psykiatriska polikliniker samt privata psykoterapeuter och läkare.

Krävande livssituationer kan vara till exempel när man flyttar från ett land till ett annat, har problem på arbetsplatsen eller förlorar sin arbetsplats. Problem i familjen, skilsmässa, dödsfall av en anhörig, sjukdom eller annan livsförändring kan vara krissituationer då man behöver hjälp. Också positiva saker, såsom att man får barn, kan ändra livet så mycket att man behöver stöd i den nya situationen. Ibland kan man må dåligt först i efterhand när man redan har lagt den svåra erfarenheten bakom sig och situationen har lugnat ner sig.

Var får jag hjälp?

Ofta hjälper det redan att tala om dessa saker med familjen eller vänner. Ibland behövs det även professionell hjälp. Tillsammans med en hälsovårdare eller en läkare kan ni fundera på vilken sorts stöd som skulle passa just dig.

Ofta hjälper terapi, medicinering eller en kombination av båda. Ibland behövs sjukhusvård.

Om du har hemkommun i Finland ska du kontakta din egen hälsostation. Om du behöver hjälp genast ska du berätta om det när du ringer. Läkaren skriver vid behov en remiss till psykiatriska polikliniken eller en annan vårdenhet för psykisk hälsa. Du kan inte gå till polikliniken utan en läkarremiss.

Med en yrkesutbildad person inom hälsovården, såsom en läkare eller hälsovårdare, kan du samtala konfidentiellt. De har tystnadsplikt, vilket innebär att de inte berättar om dina ärenden till andra myndigheter. Om någon annan expert inom hälsovården behöver dina uppgifter, ombeds du ge ditt medgivande för överlåtelse av dessa.

På din egen hälsostation får du mer information om hur mentalvårdstjänsterna är ordnade i din hemkommun.

Läkemedel

I Finland kan du köpa läkemedel endast på apoteket. Egenvårdsläkemedel, såsom värkmediciner kan du köpa utan läkarrecept. För många läkemedel behöver du dock ett recept för att köpa dem. Till exempel antibiotika är receptbelagda läkemedel.

Om du omfattas av den finländska sjukförsäkringen ersätter FPA en del av kostnaderna för många läkemedel. Du får ingen ersättning för läkemedel som du köper utan recept. Man kan få ersättning först efter att den initiala självriskan har överskridits, det vill säga efter att du har köpt ersättningsgilla mediciner för 50 euro under ett kalenderår. Den initiala självriskan gäller inte barn. Den börjar gälla i början av det år då du fyller 19 år.

2.7. Familj

När ett barn föds i Finland

När ett barn föds i Finland registreras barnet i befolkningsdatasystemet på sjukhuset. Föräldrarna ska själva anmäla barnets namn och modersmål till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Barnets medborgarskap beror på föräldrarnas medborgarskap.

Barnets modersmål

När barnet föds måste man registrera dess modersmål. Ditt barn kan i befolkningsdatasystemet endast ha ett språk som modersmål. Du kan ändra språket senare om du vill.

Om barnets modersmål är något annat än finska eller svenska studerar barnet finska eller svenska som andraspråk i den så kallade S2-undervisningen. Dessutom kan ditt barn också studera det språk som är angivet som barnets modersmål. Att delta i modersmålsundervisningen i skolan är frivilligt.

Balans mellan familjeliv och arbete

Att sammanjämka familjelivet och arbetslivet är lättare i Finland än i många andra länder. Arbetsgivarna följer bestämmelserna i arbetstids- och semesterlagarna. Därför är arbetstiden flexibel och skälig. Detta ger dig större möjligheter att tillbringa tid med din familj.

I många familjer i Finland arbetar båda föräldrarna. Om ni har små barn i familjen, har du oftast möjlighet att få ledigt för att ta hand om dem. Dessutom håller både den offentliga och den privata småbarnspedagogiken en hög kvalitet och är förmånlig. Du kan söka FPA:s stöd även om du vårdar ditt barn hemma eller om du anställer en skötare.

I Finland arbetar de flesta kvinnorna även om de har små barn. Du som kvinna behöver inte ha din makes eller dina föräldrars tillstånd för att arbeta eller studera. Ekonomin är stabilare om båda vuxna i familjen arbetar.

2.8. Problematiska situationer

Ekonomiska problem

Om du inte kan betala dina räkningar

Om du har en räkning som du inte kan betala, kontakta avsändaren direkt. Ofta kan du få betalningstiden förlängd. Då läggs vanligtvis en liten förse-
ningsavgift på räkningen.

Om du inte kan betala din hyra

Hyresvärden har rätt att häva hyresavtalet om du inte betalar din hyra. Hyresvärden ska meddela hyresgästen om hävandet. I detta skede finns det vanligtvis ännu en möjlighet att komma överens om hyresbetalningen med hyresvärden. Om du inte betalar din hyra kan hyresvärden söka ett avhysningsbeslut i domstol. Det innebär att du måste flytta ut ur bostaden och betala de obetalda hyrorna.

Hjälp vid ekonomiska problem

Kontrollera att du har ansökt om alla sociala förmåner som du har rätt att få. Dessa kan vara till exempel arbetslöshetsförsäkring, bostadsbidrag, studiestöd och ekonomiska understöd för barnfamiljer.

Om du eller din familj inte har tillräckliga inkomster eller tillgångar för den nödvändiga dagliga försörjningen kan du söka grundläggande utkomststöd hos FPA. Med den nödvändiga dagliga försörjningen avses skäligen utgifter till exempel för mat, kläder, hälsovård och boende. Du kan ansöka om stöd om du är stadigvarande bosatt i Finland.

Innan du ansöker om utkomststöd ska du ansöka om de andra bidragen som du har rätt till (till exempel arbetslöshetsförsäkring, bostadsbidrag, pension, studiestöd, föräldradagpenning, sjukdagpenning, hemvårdsstöd eller underhållsstöd).

Om du har problem med att betala räkningar och skulder, kontakta rätts-
hjälpbyråns ekonomi- och skuldrådgivning. Rätts hjälpbyråernas ekonomi-
och skuldrådgivning är kostnadsfri och organiseras av staten.

Diskriminering och rasism

Vad är diskriminering?

Med diskriminering avses olikvärdig behandling, varvid personen behandlas sämre än en annan person i samma situation. Grunden för diskriminering kan vara till exempel etniskt ursprung, nationalitet eller religion.

Ett exempel på diskriminering är om du inte får betjäning på grund av ditt etniska ursprung eller om man vid en arbetsintervju kräver att du ska behärska finska språket fullständigt trots att det inte är nödvändigt i arbetet.

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på grund av ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, fackföreningsverksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. Ingen får missgynnas på grund av dessa omständigheter.

Rasism och andra hatbrott

Hatbrott är ett brott vars motiv är fördomar eller hat mot offrets egenskap. Dessa egenskaper kan vara etnisk bakgrund, religion, övertygelse, sexuell läggning, könsidentitet, uttryck för kön, handikapp eller annan motsvarande egenskap. Offer för hatbrott kan vara en människa, grupp, egendom, institution eller en representant av dessa. Ett hatbrott kan vara till exempel våld, ärekränkning, diskriminering, hot, trakasserier eller skadegörelse. Om du blir utsatt för ett hatbrott, meddela detta till polisen.

Hjälp till offer för diskriminering

Om du upplever diskriminering på arbetsplatsen ska du först ta kontakt med din förman. Om du inte får hjälp av din förman ska du ta kontakt med arbetsplatsens arbetarskyddsfullmäktige (työsuojeluvaltuutettu) eller förtroendeman (luottamusmies). Om problemet inte blir löst på arbetsplatsen ska du ta kontakt med arbetarskyddsdistriktet (työsuojelupiiri) för ditt eget område eller ditt eget fackförbund.

Om du misstänker att du har blivit utsatt för diskriminering, kan du kontakta Brottsofferjourens rådgivning för att motarbeta diskriminering. Rådgivningen för att motarbeta diskriminering betjänares per telefon. Du hittar kontaktuppgifterna till rådgivningen på Brottsofferjourens webbplats.

Diskrimineringsombudsmannen

Om du upplever diskriminering någon annanstans än på jobbet eller om du har upptäckt diskriminering någonstans kan du ta kontakt med diskrimineringsombudsmannen (yhdenvertaisuusvaltuutettu). Du kan även ta kontakt på en annan persons eller på någon grupps vägnar.

Brott

Om du blir utsatt för ett brott

Brottsanmälan

Var och en har rätt att anmäla till polisen ett brott som ägt rum, alltså göra en brottsanmälan. Ett brott kan anmälas till polisen var som helst, oberoende av platsen för brottet. Du kan göra brottsanmälan:

- på plats på polisstationen under öppettiderna för mottagande av brottsanmälningar eller
- elektroniskt via polisens webbplats.

Brottsofferjouren

Om du har blivit utsatt för ett brott, kan du få hjälp och råd vid Brottsofferjouren. Du kan kontakta Brottsofferjouren per telefon eller via chatten eller besöka servicepunkten. Brottsofferjouren erbjuder även kostnadsfri rådgivning av en jurist.

Våld

Vad är våld?

Våld kan vara till exempel

- att skrämma, följa eller observera någon
- att undertrycka och tvinga
- att slå, sparka och knuffa
- sexuellt våld.

I Finland är våld brottsligt. Även våld mot familjemedlemmarna är ett brott. Barnaga, till exempel att slå barnen, är likaså ett brott. Barnet upplever kroppssaga som skrämmande. Den är också skadlig för barnets utveckling och ett ineffektivt sätt att straffa barn.

Både offret och förövaren kan få hjälp.

Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld är våld som syftar till att försvara familjens eller släktens heder när man misstänker att en familjemedlem kränkt familjens eller släktens heder.

I Finland är försvarandet av familjens eller släktens heder inte en godtagbar anledning till hot, påtryckningar eller våld. Våld och hot är brott oavsett offrets och förövarens kultur.

Hjälp vid våld

Nollalinja Tfn 080 005 005 Öppet: varje dag

Nollalinja är en hjälptelefon som du kan ringa om du har blivit utsatt för våld i familjen, sexuellt våld eller hot om våld. Du kan ringa när som helst. Medarbetarna pratar finska, svenska och engelska.

Kriscentret Monika Tfn 0800 05058 Öppet: vardagar

Kriscentret Monikas hjälptelefon är avsedd för invandrarkvinnor. Hjälptelefonen betjänar på många olika språk. Du kan ringa om du har blivit utsatt för våld i familjen, sexuellt våld eller hot om våld.

Människohandel och tvångsarbete

Människohandel är ett brott i Finland. Människohandel är till exempel:

- att tvinga någon till arbete, för vilket man betalar för lite eller ingen lön alls
- att tvinga någon att sälja sex
- att tvinga någon att tigga eller begå brott
- att tvinga någon till äktenskap.

Människohandelns offer kan få hjälp. Om du misstänker att du är offer för människohandel, kontakta systemet för hjälp till människohandelns offer (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä). Du hittar kontaktuppgifterna på webbplatsen ihmiskauppa.fi.

Om du har blivit offer för människohandel eller om det finns motiverade skäl att misstänka det, kan du beviljas uppehållstillstånd i Finland. Du måste vara i Finland för att kunna ansöka om uppehållstillstånd som människohandelns offer. Om du är i en speciellt sårbar ställning, kan du få ett kontinuerligt uppehållstillstånd. Mer information om uppehållstillstånd för människohandelns offer får du från Migrationsverket.

Om du redan har uppehållstillstånd i Finland och du har fallit offer för arbetsgivarens utnyttjande, kan du ansöka om fortsatt tillstånd eller intyg om utvidgad rätt att arbeta på grund av arbetsgivarens utnyttjande. Ansök om fortsatt tillstånd på grund av arbetsgivarens utnyttjande, om ditt nuvarande uppehållstillstånd ska utgå och du inte har en ny arbetsgivare. Ansök om intyg på grund av arbetsgivarens utnyttjande om du har ett giltigt uppehållstillstånd och en ny arbetsgivare. Med hjälp av intyget eller det fortsatta tillståndet kan du arbeta inom vilken bransch som helst.

2.9. Fritid

Bibliotek

I Finland finns ett kommunalt bibliotek eller stadsbibliotek på alla orter. Biblioteket är en plats där du kan låna böcker, läsa tidningar, använda datorn, studera eller delta i olika evenemang.

Flerspråkiga biblioteket

Flerspråkiga biblioteket har material på över 80 språk. Biblioteket ligger i Böle i Helsingfors. Material från Flerspråkiga bibliotekets samlingar kan lånas från hela Finland. Du kan be bibliotekarien på ditt eget bibliotek att beställa det material du vill ha åt dig. Mer information om Flerspråkiga biblioteket får du på Helmet.fi som är en gemensam webbplats för biblioteken i huvudstadsregionen.

Motion

Folk i Finland är aktiva motionärer och olika motionshobbyer kan hjälpa dig att bli bekant med människor och få nya vänner. Ledd motion ordnas till exempel av olika idrottssällskap som ofta drivs med frivilligarbete.

Ledd motion ordnas till exempel av kommuner och idrottsklubbar.

Idrottsanläggningar

I stora städer finns också privata idrottsanläggningar. Fråga mer om utbudet och priserna direkt på idrottscentret.

Att röra sig i naturen

Naturen i Finland är mångsidig. Det är roligt och tryggt att röra sig i naturen när du väljer rutter som passar dig med hänsyn till din kondition och dina kunskaper och följer anvisningar.

Att färdas på isen

På vintern fryser de flesta vattendrag till i Finland. På isen kan du till exempel promenera, åka skridskor eller skidor eller pimpla. Man är alltid utsatt för risker när man färdas på isen och det är viktigt att iaktta säkerheten. Ta alltid reda på isens tjockhet och hållbarhet innan du går ut på isen.

Allemansrätten

Med allemansrätten avses alla människors möjlighet att fritt röra sig i den finländska naturen. Allemansrätten är en väsentlig del av den finländska kulturen och lagstiftningen.

Allemansrätten i ett nötskal

Du får:

- gå till fots, åka skidor eller cykla i naturen, såsom skogarna, naturängarna och vattendragen;
- tillfälligt vistas i områden där det är tillåtet att röra sig – du kan till exempel tälta om du håller ett tillräckligt avstånd till andras bostäder;
- plocka naturbär, svampar och växter som inte är fridlysta;
- meta och pimpla (metning och pimping är förbjudna i vissa vattendrag);
- ägna dig åt båtliv, simma och färdas på isen.

Du får inte:

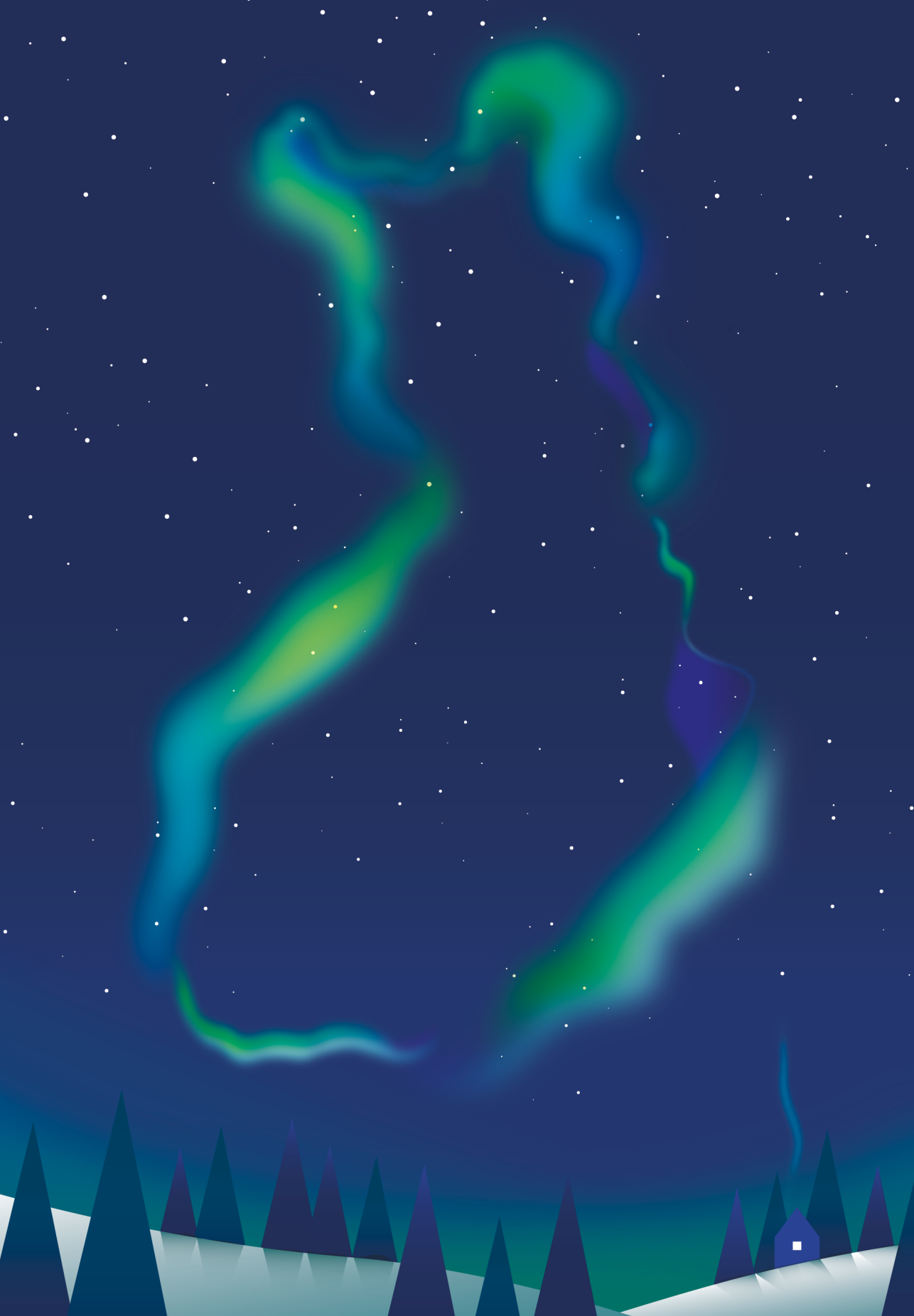
- störa andra eller orsaka olägenhet för andra eller miljön;
- röra dig på gårdsplaner, planteringar och odlade åkrar;
- störa djur eller skada fågelbon eller fågelungar;
- fälla eller skada växande träd;
- ta torra eller kullfallna träd, ris, mossa eller lav;
- göra upp öppen eld;
- störa hemfriden till exempel genom att slå läger alltför nära en bostad eller genom att föra oväsen;
- skräpa ner i naturen;
- köra ett motorfordon i terrängen;
- fiska eller jaga.

Föreningar

I Finland finns det många föreningar sett till befolkningens storlek. Enligt lagen har alla rätt att verka i föreningar. Föreningsfriheten gäller också utlänningar.

En förening kan till exempel vara ett idrottsällskap, en kulturförening, en vänskapsförening eller en religiös förening.

I Finland finns också många föreningar som grundats av invandrare. En invandrarförening eller det egna landets vänskapsförening kan hjälpa till att bevara och utveckla den egna kulturen i det nya samhället och samarbeta med myndigheter och andra organisationer. Du kan söka olika föreningar i patent- och registerstyrelsens tjänst Föreningsregistret.

3. Information om Finland

3.1. Grundläggande information om Finland

Kort om Finland

Staten

- Finland är en republik och medlem i Europeiska unionen (EU).
- Finlands huvudstad är Helsingfors.
- Finland är indelat i kommuner som har självstyre.
- Åland är en autonom region som hör till Finland.

Befolkning

- Finland har 5,5 miljoner invånare.
- Finlands nationalspråk är finska och svenska (cirka fem procent av finländarna har svenska som modersmål).
- Även samer bor i Finland. Samerna är den enda urbefolkningsgruppen i Europeiska unionen.
- Många finländare pratar bra engelska.
- Åtta procent har främmande språk som modersmål.

Klimat och geografi

- Finland ligger i norra Europa i Östersjöområdet.
- Finlands grannländer är Ryssland (i öster), Norge (i norr), Sverige (i väster) och Estland (i söder).
- Finlands areal är 338 432 km², vilken omfattar landets markområden och insjöar.

Ekonomi

- Valutaenheten i Finland är euro.

Trafiken i Finland

Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken fungerar väl i Finland. Man kan resa nästan över allt i Finland med tåg eller buss. Man kan också flyga till många städer. I stora städer och deras näromgivning finns en välfungerande lokaltrafik. Lokaltrafiken trafikeras vanligtvis med bussar.

Tågtrafiken i Finland sköts av bolaget VR. Du kan köpa tågbiljetter på VR:s webbplats, i appen VR Matkalla, i en biljettautomat eller vid ett försäljningsställe på en järnvägsstation, via telefon hos VR:s kundtjänst eller i R-kioski. Information om tågtidtabellerna hittar du på VR:s webbplats och på järnvägsstationerna.

Det finns många bussbolag i Finland. Du kan köpa biljetter till en långdistansbuss på Matkahuoltos webbplats, i appen Resesökning och biljetter, i appen Bussiliput, på Matkahuoltos verksamhetsställen eller på bussen av föraren. Information om busstidtabellerna hittar du på Matkahuoltos webbplats och verksamhetsställen.

Egen bil

Om du har en bil måste du teckna en trafikförsäkring (liikennevakuutus). Trafikförsäkringen tecknar du hos ett försäkringsbolag.

I Finland måste bilen besiktigas och registreras. Besiktningar görs på besiktningstationer. Registreringen kan göras till exempel på besiktningstationer, vid försäkringsbolag och hos bilhandlare. Du kan även registrera bilen på Traficoms webbplats.

I Finland är det lag på att bilen ska ha vinterdäck på vintern. På vintern kan man använda antingen dubbdäck eller friktionsdäck. En bil med dubbdäck är lättare att manövrera på hala vägar. Du kan dock inte använda dubbdäcken på sommaren.

Körkort

Du kan köra i Finland endast om du har ett giltigt körkort. Du måste vara minst 18 år för att få körkort. Innan du kan få körkort måste du delta i förarutbildning och avlägga förarexamen. Förarutbildning kan du få i en bilskola. Också till exempel en släkting eller en bekant som har körkort och minst fem års erfarenhet av att köra bil kan lära dig. För detta behövs ett undervisningstillstånd från Traficom.

Utländskt körkort i Finland

Om du har ett körkort som utfärdats i ett EU-/EES-land, är det giltigt även i Finland. Om du bor stadigvarande i Finland, kan du byta ut kortet mot ett finländskt körkort om du vill.

Om du har ett körkort som utfärdats i ett land som är anslutet till Genève- eller Wien-konventionerna kan du köra med detta kort högst två år i Finland. Efter att du har flyttat stadigvarande till Finland har du två år på dig att byta ut ditt utländska körkort. Om du inte byter ut ditt kort i tid måste du avlägga förarexamen (teori- och körprov) i Finland.

Om du har ett körkort som utfärdats i ett land som inte är anslutet till Genève- eller Wien-konventionerna kan du köra bil med detta kort under ett års tid efter att ha registrerats i befolkningsdatasystemet i Finland. Du måste avlägga förarexamen i Finland om du vill byta ut ditt körkort mot ett finländskt körkort.

Du kan ansöka om utbyte av ditt körkort mot ett finskt körkort på Ajovarmas serviceställe. Boka en tid i förväg på Ajovarmas webbplats.

Medier i Finland

Finland har pressfrihet och har under många år rankats högt i pressfrihetsindexet. Rundradion, det vill säga Yle, är ett oberoende public service-medieföretag vars kanaler tillhandahåller viktig information på många språk. I Finland finns dessutom många tillförlitliga privata medier. Mediernas goda journalistiska sed granskas och främjas av Opinionsnämnden för massmedier.

På nätet hittar du en hel del nyheter och tv-program på olika språk. Yle erbjuder till exempel nyheter på finska, engelska och ryska. Du kan titta på program från Yle och kommersiella tv-kanaler förutom på television även på nätet. Många tv-program är finskspråkiga. I Finland har program på främmande språk textning på finska eller svenska, med andra ord kan man också titta på dem på originalspråket.

I Finland utkommer många tidningar. Tidningen med den största upplagan är Helsingin Sanomat. De flesta tidningarna är finskspråkiga. På vissa orter utkommer även svenskspråkiga tidningar.

Rundradion, det vill säga Yle, äger tre tv-kanaler som visas i hela landet. Yle är en offentlig tjänst och dess verksamhet bekostas med skattepengar. Utöver den finns det flera kommersiella tv-kanaler i Finland, till exempel MTV3 och Nelonen.

I Finland finns det flera radiokanaler. Du kan lyssna på största delen av kanalerna också på webben. De flesta radiokanalerna är finskspråkiga.

Kulturer och religioner i Finland

Befolkningen i Finland

Finlands folkmängd är cirka 5,5 miljoner människor. Finland är ett mycket glesbefolkat land. Befolkningen är framför allt koncentrerad till de stora städerna och tätorterna. I huvudstadsregionen bor över en miljon människor.

Till befolkningen i Finland hör olika slags minoriteter som till exempel har ett annat modersmål, en annan kultur eller religion än majoriteten av finländarna. Traditionella minoriteter i Finland är till exempel finlandssvenskarna, samerna, romerna, judarna och tatarerna. Dessutom har människor flyttat till Finland till exempel från Ryssland, Estland, länderna på Balkan, Somalia och Irak.

Religioner i Finland

De flesta finländarna är kristna. Det största religiösa samfundet är evangelisk-lutherska kyrkan i Finland, där cirka 70 procent av befolkningen är medlemmar. Ortodoxa kyrkan i Finland är landets näst största religiösa samfund. Drygt en procent av befolkningen hör till den ortodoxa kyrkan. Den evangelisk-lutherska och den ortodoxa kyrkan har en särställning i Finland. De har till exempel rätt att uppbära skatt.

I Finland bor tiotusentals muslimer. Av dem hör emellertid endast en del till de islamska samfundet. I Finland bor även några tusen judar. I Helsingfors och Åbo finns en synagoga.

Andra religiösa samfund i Finland är till exempel Katolska kyrkan i Finland, Pingstkyrkan i Finland, Frikyrkan i Finland, Adventkyrkan i Finland, mormonkyrkan och Jehovas vittnen.

Ungefär en tredjedel av befolkningen i Finland hör inte officiellt till något religiöst samfund.

Religionsfrihet och religionsutövande i Finland

I Finland råder religionsfrihet. Alla som bor i Finland har rätt att själva välja sin religion och utöva den. Om man inte vill, måste man inte välja någon religion alls. Ingen kan heller mot sin vilja tvingas att delta i religionsutövande.

Föräldrarna bestämmer barnets religion. Om föräldrarna inte är överens, registreras barnet inte i något trossamfund. Om en domstol har utsett en av föräldrarna som ensam vårdnadshavare kan denne på egen hand fatta beslut om barnets religion.

En myndig person, alltså en person som har fyllt 18 år, får själv besluta om sin religion.

Val och röstning i Finland

I Finland väljs kommunfullmäktige, välfärdsområdesfullmäktige, riksdagen och presidenten genom val. I Finland röstar man dessutom i Europaparlamentsval. I regel har alla finska medborgare som fyllt 18 år rätt att rösta vid val. Även om du inte är finsk medborgare kan du ha rösträtt i kommunalval, välfärdsområdesval och Europaparlamentsval.

Lagar och rättigheter

Grundläggande rättigheter

Alla som är bosatta i Finland har rättigheter och skyldigheter enligt lag. Följande rättigheter och skyldigheter gäller även utlänningar bosatta i Finland.

Rättigheter

- Alla har rätt att bli jämlikt bemötta. Ingen får behandlas annorlunda till exempel på grund av kön, ålder, religion eller handikapp.
- Var och en får fritt yttra sina åsikter i tal och skrift.
- Människor får ordna sammankomster och demonstrationer samt delta i dem. En demonstration ska anmälas till polisen på förhand.
- Ingen får dömas till döden eller torteras.
- Alla kan själv välja var de vill bo och fritt röra sig i Finland.
- Alla har rätt till integritetsskydd. Ett brev som tillhör en annan person får inte läsas och en annan persons telefonsamtal får inte avlyssnas.
- Var och en får själv välja sin religion. Om man inte vill, måste man inte välja någon religion alls.

Skyldigheter

- Alla som bor eller vistas i Finland måste följa Finlands lag.
- Barn i åldern 7–18 år har läroplikt.
- Ofta måste de som arbetar i Finland betala skatt på sin lön till Finland.
- Alla har skyldighet att vittna inför domstol om de blir kallade.
- Föräldrar är skyldiga att ta hand om sina barn.
- Alla har skyldighet att hjälpa vid en olycka.

Lagar i Finland

Det finländska samhället och dess verksamhet styrs av lagar. Den viktigaste lagen är grundlagen (perustuslaki). Alla som bor i Finland måste följa Finlands lag. Också myndigheterna måste följa lagen. Lagarna stiftas av riksdagen. Vem som helst kan framföra ett klagomål till justitiekanslern (oikeuskansleri) eller till riksdagens justitieombudsman (eduskunnan oikeusasiamies) om man misstänker att en myndighet har brutit mot lagen. Finland och alla som är bosatta i Finland måste dessutom följa Europeiska unionens lagar.

Jämställdhet och jämlikhet

Jämställdhet mellan män och kvinnor

Enligt Finlands lag har män och kvinnor samma rättigheter. Även gifta kvinnor har samma rättigheter som män.

Kvinnor och män kan själva besluta om vem de gifter sig med. Att tvinga någon till äktenskap är ett brott i Finland. Exempelvis föräldrarna har inte rätt att tvinga eller utöva påtryckning på sitt barn att gifta sig. Både kvinnan och mannen har rätt att söka skilsmässa. Man kan också söka skilsmässa utan makens eller makans samtycke.

Våld är alltid ett brott i Finland. Även våld i familjen och parförhållandet, till exempel slag och sexuellt våld är alltid ett brott.

Jämställdhet i arbetslivet

I arbetslivet ska kvinnor och män behandlas lika. Diskriminering på grund av kön är förbjudet. Detta innebär till exempel att man inte får betala högre lön till en man än till en kvinna på grund av kön eller säga upp en anställd på grund av att hon är gravid.

Jämställdhetslagen förbjuder diskriminering på grund av kön. Jämställdhetsombudsmannen är en myndighet, som övervakar att jämställdhetslagen följs. Om du misstänker att du har blivit diskriminerad i arbetslivet på grund av ditt kön, kan du kontakta jämställdhetsombudsmannen (tasa-arvovaltuutettu) eller ditt fackförbund.

Likabehandling

Enligt Finlands lag ska alla människor behandlas likvärdigt. Diskriminering är ett brott.

Sexuella minoriteter och könsminoriteters rättigheter

Enligt Finlands lag får en människa inte diskrimineras på grund av sin sexuella läggning. Lagen förbjuder även diskriminering på grund av könsidentitet eller uttryck för kön.

I Finland kan två personer av samma kön gifta sig med varandra.

Barns rättigheter

I Finland har barn rätt till särskilt skydd och särskild omsorg. Barn har även rätt att uttrycka sina egna åsikter. Barn har rätt till att deras åsikt tas i beaktande när man fattar beslut om sådant som rör dem. Enligt Finlands lag är kroppssaga mot barn förbjudet och den kan ha straffpåföljd.

Handikappades rättigheter

Enligt lag få handikappade personer inte diskrimineras. En handikappad har rätt att leva ett vanligt liv, till exempel studera, arbeta och bilda familj. Enligt lagen om likabehandling måste arbetsgivare och utbildningsanordnare förbättra handikappade personers möjligheter att få arbete och utbildning. Till exempel kan arbetsmiljön modifieras så att den handikappade lättare kan röra sig där.

Viktiga myndigheter

Migrationsverket

När du flyttar till Finland måste du ansöka om uppehållstillstånd hos Migrationsverket, det vill säga Migri, eller registrera din uppehållsrätt. Huruvida du behöver ett uppehållstillstånd beror på i vilket land du är medborgare, varför du kommer till Finland och hur länge du ska stanna. Migrationsverket behandlar även asylansökningarna och ansökningarna om medborgarskap.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, MDB (DVV), sköter Finlands befolkningsdatasystem, i vilket uppgifterna om alla som bor i Finland registreras. Om du flyttar från utlandet till Finland, inom Finland eller från Finland ska du anmäla flytten till Myndigheten för digitalisering och

befolkningsdata. Här kan du kan ansöka om en personbeteckning, om du inte har fått den från Migrationsverket eller skattebyrån. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har även hand om civilvigslar och notarius publicus-tjänster. Många tjänster finns tillgängliga elektroniskt.

Skatteförvaltningen

På Skatteförvaltningens, det vill säga Skatts (Vero), kontor kan du få skattekort, ändra din skatteprocent eller fråga om sådant som rör beskattningen.

I Skatts webbtjänst MinSkatt kan du elektroniskt sköta många ärenden som rör beskattningen om du har nätbankskoder eller mobilcertifikat. Du kan till exempel beställa ett nytt skattekort eller kontrollera din skattedeclaration.

FPA

Folkpensionsanstalten, det vill säga FPA (Kela), sköter grundtryggheten för dem som bor i Finland i olika livssituationer. Du kan få ekonomiskt stöd från FPA då de övriga inkomsterna är låga.

FPA:s stöd är till exempel

- bostadsbidraget
- stöd som förknippas med sjukdomar eller handikapp
- arbetslöshetsförsäkring
- stöd för studerande
- stöd för barnfamiljer
- folkpensionen, garantipensionen och andra bidrag för pensionärer
- utkomststöd

Arbets- och näringsbyrån

Arbets- och näringsbyråns, det vill säga TE-byråns (TE-toimisto), tjänster är till exempel

- arbetsförmedling
- arbetskraftsutbildning
- tjänster för företagare
- yrkesvägledning

Socialbyrå

I varje kommun finns en socialtjänstförvaltning/socialbyrå (sosiaalipalvelu-toimisto/sosiaalitoimisto) som betjänar kommunborna till exempel i följande ärenden:

- rådgivning i olika problematiska situationer
- stödtjänster för familjer
- tjänster för äldre och personer med funktionsnedsättning
- social- och krisjour under kvällar och veckoslut

Du hittar socialbyråns kontaktuppgifter på din hemkommuns webbplats.

Polisen

Polisens (poliisi) uppgifter omfattar tryggnade av ordning och säkerhet i samhället samt förebyggande och utredning av brott. Dessutom utfärdar polisen finländska pass, identitetskort och identitetskort för utlänningar.

Diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannen (yhdenvertaisuusvaltuutettu), DO, är en myndighet vars uppgift är att främja likabehandling och ingripa i diskriminering. Ombudsmannen följer och främjar utlänningarnas ställning och rättigheter.

Diskrimineringsombudsmannen kan ge anvisningar, råd och rekommendationer samt hjälpa med att åstadkomma förlikning i fall som gäller diskriminering.

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

 Kotoutuminen.fi
Integration.fi

infoFinland.fi